

evangélikus

81. évfolyam, 33. szám
2016. augusztus 21.

élet

**Tűzzománcba
álmodott
koronázási
palást**

5. oldal

KEDVENC LAPJAI *digitálisan*

PÁR KATTINTÁSSAL
AZONNAL OLVASHATÓ,
ELŐFIZETHETŐ

KIADVÁNYÁT TÖBB
ESZKÖZÖN IS ELÉRHETI

NEM KELL TÁROLNI,
VIRTUÁLIS KÖNYVESPOLCÁN
BÁRMIKOR ELÉRI

NYOMTATOTT
ELŐFIZETÉST IS
MEGRENDELHET

AJÁNDÉKBA
IS VÁSÁROLHATÓ

Tegnap és mai gondolatok első királyunkról

Mindenkor indokolt óhaj, érthető vágy, ha szeretnénk tudni, hogy egy-egy jelentős történelmi személyiségnek, kiemelkedő alkotónak, írónak, művésznek, tudósnek milyen volt a megjelenése, arckifejezése, tekintete; szeretnénk megismerni sajátosságait, amelyek az illetőt egyedi és megismételhetetlen személyiséggé tették.

Herkulesfürdői emlékek

Évtizedekig kedvelt fürdőhely volt, de már a régmúlt embereit is vonzotta a herculesfürdői környezet, a táj, az éltető források, amelyek gyógyírt jelentettek a

zarándokoknak. Olyan felkapott fürdőhely volt, hogy uralkodók keresték fel, köztük Ferenc József császár és király, feleségével, Erzsébet királynéval. Az egykor pompázatos épületek azonban lepusztult állapotban vannak, és Herkulesfürdő ma szomorú képet nyújt a látogatóknak.

Hét generációt szolgáló patikusdinasztia

Július 25-én volt háromszáz esztendeje, hogy 1716-ban Küttel Sámuel megvásárolta a Fekete Szerecseny patikát Kőszegen, a hozzá tartozó épülettel együtt. Legendába illő történet,

ahogy a Küttelek anynyi vész és viszály közepette több generáción át, 1950-ig, az államosításig becsülettel szolgálták a nemzetet, híressé téve patikájukat. Szinte hihetetlen, de a családi dokumentumok a mai napig megmaradtak.

Játszani a zengő szavakkal

Reményik Sándor a két világháború közötti romániai magyar líra kiemelkedő alakja. Édesapja, Reményik Károly építész volt, aki fia számára lehetővé tette, hogy csak a költészetnek éljen. Ő volt két évtizeden át a Romániába szakadt magyarság lelkiismerete. Reményik Sándor beiratkozott a jogi egyetemre, de hivatalt sosem vállalt. Édesapjának örökségére támaszkodva kizárólag irodalmi tevékenységének élt. Eleddig ismeretlen Reményik-versekkel emlékezünk rá.

A lovas szobor

Záporoső áztatja az államalapító király lovas szobrát Budán, a Halászbástya és a templom közötti téren. De oly nagy szemekben koppan az eső a bronzalakon, hogy a cseppek szikrázva töredeznek szét, s csak ezután válnak erekké az égi áldás jövedelekor. Prüszköl a ló, de túri, gazdája se mozdul, megszépül, fiatalodik az ünnepi évfordulón. Aztán már bújik elő a nap is, és sugaraival szárítja a lovas szobrot, amelyet naponta százak fényképeznek, zarándokok keresnek fel határon belülről és kívülről.

Jó helyre került Szent István száztiz évvel ezelőtt, 1906-ban felavatott lovas szobra, Stróbl Alajos és Schulek Frigyes alkotása, mint ahogy jó helyen pihen az Országházban a korona is. „Gyönyörű ünnepe volt a magyar fővárosnak és a magyar királynak” – írta a *Vasárnapi Ujság*, a korszak legnépszerűbb képes hetilapja. De a cikk szerzője rögtön hozzátette: „Művészi megnyilatkozásában a nemzet hálája nem volt valami nagyon sietős a történelmi magyar birodalom megalapítója irányában.” Sőt Budapest első önálló köztéri királyszobra akkor készült el – hangsúlyozta a lap –, amikor Kolozsvár és Pozsony is felállította a maga nagyszabású uralkodó-emlékművét.

De ez ma már kevésbé lényeges. A műről napjainkban is elhangzik, hogy merev, elvont ünnepélyessége ellentmond naturalista részletességének, emellett túldíszített, a drapéria például elfedi az évek munkájával kialakított, nagy sikert arató lószobrot. Ralph Emerson írta: „A festészet a színekre, a szobrászat a forma anatómiájára tanít meg. Ha szép szobrot láttam, s aztán egy nyilvános gyülekezetbe lépek, megértem azt, aki azt mondja: »Ha Homéroszt olvastam, mindent óriásnak látok.«” Így vagyok Szent István várbeli lovas szobrával is. Ha őt nézem, egy óriás alakja jelenik meg lelki szemeim előtt, függetlenül attól, hogy valójában nem tudjuk, alacsony volt-e vagy szálfatermetű. Gyengéd irgalmasság vagy hajthatatlan férfiaság befolyásolta tetteit? Vagy e kettő váltogatta egymást?

Nyájas olvasó! Ha ezekben a napokban megtekinted a Várban Szent István lovas szobrát, jusson eszedbe a kikezdehetetlen igazság: szívdobbanás nélkül reményvesztetten állsz, mint a békétlen Koppány; de ha megtelik a lelked az örökségbe kapott kincsekkel és érzésekkel, iránytűként szegődik melléd a szent király szobra, és kitolódik a látóhatár.

● KŐ ANDRÁS

Lázár Ervin emlékére

Tisztelt Szerkesztőség!

Nagy örömmel és szeretettel olvastam Kerecsényi Zoltán *Amiről a puszta mesél* című gyönyörű cikkét az *Evangelikus Élet* augusztus 7-i számában. Évtizedeken át Lázár Ervin barátainak köréhez tartozóként, az *Ervinhalálautca* című esszé szerzőjeként most kivételesen egy folyóiratban még meg nem jelent, egy rácegresi látogatás nyomán született verssel szeretnék reagálni az olvasottakra.

Szeretettel hűségese szerzőjük: *Petrőczy Éva*

Érted lobogtak...

Lázár Ervinnek

*

Érted lobogtak
születésed eperillatú havában,
az úton, Tolna dombjai közt,
a májusi gyertyák:
csipkerózsák és bodzavirágok.

Oskolagyermeki lépteidet
őrzi még a füves kicsi járda
s eső utáni kedvenc
dagonyázó helyed, az árok.

Régtől fogva ismerlek;
még a mesetermő
éveid előtti időkből,
amikor pécsi lapok
írógép-kalapáló,
egy-ingű tollnoka voltál,
Árnikára áhítózó sebeiddel
is diadalmas birtokosa
szónak és szeretetnek.

Nem emlékház, nem múzeum ez,
de fész és pőf nélküli
otthona annak mind,
ki betér.
S a kertben hallhatjuk itt
Nagy Zoárd, a fenyő halk lépteit.

Arcod ragyogása, szemed
és tárgyaid mosolya
(meg, főként, könyveid regimentje)
játéktól újra meg újra
eltiltott szívünkbe
bevilágít.

*Sárszentlőrincen, a Lázár Ervin
Emlékházban 2014. május 23-án*

Oratio œcumenica

Mindenható Istenünk! Hálát adunk neked ezért a világot, melybe életünket helyezted, melyet minden örömet adó áldásával és tettekre sarkalló nehezségével nekünk teremtettél. Őrizd meg teremtett világod békéjét és jó rendjét. Add, hogy minden cselekedetünk igaz istentiszteletté válhasson, s békében, lélekben és igazságban téged dicsőíthessünk világodban.

Könyörgünk ezért az országért, hazánkért, átmeneti otthonunkért, ahová bölcs rendelésed által sorsunk útja kijelöltetett. Könyörgünk országunk vezetőiért, hogy rendíthetetlen kötelességtudattal és mély felelősségérzettel döntsenek embertársaik sorsa felől.

Hálát adunk és könyörgünk egyházaunkért és gyülekezeteinkért. A Lélek erejével tedd minden igehallgató szívét figyelmessé, befogadóvá és belátóvá, hogy ne csak megértsék, de át is éljék a hit sorsformáló és életújító igazságait.

Könyörgünk az ínségben lévőkért, a rászorulókért, a szenvedőkért, az idősekért és a betegekért. Add, hogy nehéz körülményeiket ne csapásodként és haragod kitöltéseként éljék meg, hanem meglássák: neked az a célod, hogy – az örömkön és szenvedésen keresztül – mind közelebb kerüljünk hozzád, míg végül kegyelmedből mindannyian együtt dicsérhetünk téged örök országod mennyei polgáraitként. Emeld fel lelküket az örökre megnyugtató végső felismeréshez: sem élet, sem halál, sem jelenvalók, sem eljövendők nem választhatnak el a te örökkévaló szeretetedtől.

Könyörgünk önmagunkért, igazi valónkért, mely belőled nyeri létét, hozzád tartozik, és a te végtelen békeségedbe vágyik vissza. Teremtsd újjá, formáld ki és tápláld bennünk a Lélektől újonnan született belső embert.

Engedd, hogy végül mindannyian eljussunk a végtelen dicsőségeddel, fényeddel és békéddel megszentelt örök egységbe, a te Fiadért, Jézus Krisztusért, akit azért küldtél a világba, hogy minden ember léte az örökkévalóság üdvösségében teljesebben be. Ámen.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Megértés Krisztusban

Történt pedig, hogy Babelben összezavarta Isten az emberek nyelvét, hogy ne értsék meg egymást, ne építsenek égig érő tornyot, és ne szerezzenek maguknak nevet a földön. Mert hiszen akkor még az egész földnek ugyanaz volt a nyelve, és ugyanazok voltak a szavai. De az Úr leszállt, közbelépett, s az emberek többé nem beszéltek egymás nyelvét, nem értették meg egymás szavait, és szétszéledtek az egész földön (1Móz 11. fejezet).

A kedves olvasó bizonyára jól ismeri Babel tornyának, a bábéli zürzavarnak a történetét. Akkor ott kudarcba fulladt egy terv, amely lázadásból született, célja az ember nagyságának – végtelen gögjéből fakadó – dicsőséges bebizonyítása lett volna: feljutni az égig. Az ember már csak ilyen, de (újra és újra) meg kell tanulnia, hogy nem egyenlő Istennel...

De vajon valóban örökre elvette-e tőlünk Isten annak a lehetőségét, hogy megértsük egymást? Hiszem és állítom, hogy nem, sőt: a bölcs és jóságos Teremtő végtelen szeretetéből fakadóan gazdagságából annyit juttatott nekünk – talán tudatában sem vagyunk –, hogy bizony: nyelvek és nyelvjárások tízezrei ellenére mi, emberek, mi, Isten teremtményei érthetjük (és értjük is) egymást – szavak nélkül is. Így volt ez mindig, és így is lesz addig, amíg világ a világ.

Itt van mindjárt az olimpia, amelyet a világ minden nemzete izgalommal követ. Hát kell ahhoz egyazon nyelv ismerete, hogy szaporábban verjen a szívünk, amikor sikerre jut egy sportolónk, amikor véghez visz valami nagyszerű, „emberfeletti” teljesítményt? A szemekből nem tudunk olvasni szavak nélkül is, ha látjuk, hogy valaki küzd és győz, vagy küzd és veszít? Van ember, aki – a másik nyelvének ismerete híján – nem érti meg a mozdulatok, gesztusok, szemvillanások, az ég felé kinyújtott kezek, örömteli vagy vigasztaló ölelések értelmét? Az az eufória, amellyel az elmúlt napokban a világ egy pontjára figyelt-figyel és drukkolt, örült, aggódott, szorított, valami emelkedett ünnepként vonul be a sporttörténelembe.

De nem csak négyévente omlanak le a falak ember és ember között. Aki élvezte már a zene mindenek felett való erejét,

sodrását, Isten eme ajándékát, az tudja: hangozzon bármilyen nyelven az *Örömdóda*, énekeljenek akármilyen nyelven egy rekviemet, hallgassa a legcsodálatosabb Bach-passiókat: minden teremtettt lélek érti – nem a szavait, de azt, ami a lényege, a szíve, a lelke. A kultúra, a művészet – egy festmény, egy szobor, egy épület, egy kódex míves lapjainak festett képei, egy textília aprólékos kidolgozása vagy egy tánc ősi mozdulatai – megannyi lehetőség, hogy teremtmény és teremtmény szót (akarom mondani, „szót”) értsen egymással. Megértse és megértesse önmagát, érzéseit, örömeit, bánatait, félelmeit, isten-

mondták, a saját anyanyelvükön. Jómagam is egy olyan, más nyelvű sziget kellős közepén voltam, ahol jobbról is, balról is más-más hangzású szavakkal szólt az ima. Mégis értettük egymást.

Biztos vagyok abban is, hogy ha valakinek, aki nem beszél a nyelvünket, elmondanánk a *Miatyánkot*, ha nem tudja is, hogy mit mondunk, felismerné... Tegyük egy próbát, hogy a megértés a szavak korlátjai ellenére hogyan, milyen utakon ér el egy emberrel a másikig!

Ez az az imádság, amelyet, úgy hiszem, éljen bárhol is az ember, hazájától távol, más országban, más kultúrában, akármi-

KÉPINK ILLUSZTRÁCIÓ

keresését, Isten iránti szeretetét, háláját, dicsőítését, életről és halálról mondja el, amit tud, amit megtudott, amit át kell adnia.

A legfrissebb és legerőteljesebb meg tapasztalásom azonban mégsem a fentiekhez köthető. Egy élmény, amely elementáris és megragadóan egyszerű volt. A budapesti „A föld sója” találkozón történt, teljesen profán helyszínen, egy sportszarnokban. Babel lakóinak sok ezer évvel későbbi utódai, együtt mondtuk az Úrtól tanult imádságot, a *Miatyánkot*. Jézustól kaptott szavakat, amelyeket sokan bizonyára kisgyermekként hallottak először, édesanyjuk, nagymamájuk szájából, és még saját nyelvükön sem biztos, hogy azonos módon értették a fohászt. Több ezer ember volt együtt, legalább nyolc vagy még több nemzet fia-lányai mindannyian ugyanazt

lyen régóta, mindig a saját anyanyelvén mond el Istennek, a lelke belső csendjében. Ez az a fohász, amely a halálos ágyig elkísér, a bölcsőtől a koporsóig.

Az úri ima szent szövegét áhítattal és alázattal vitte Isten színe elé a közösségé lett közönség a sportszarnokban, és lett sóvá és világossággá. A sokféle nyelv öszekeveredett a hatalmas térben, és egybesimult, úgy szállt „felfelé”, Isten dicsőségére. Egységben, együtt, egymás mellett állva mondta az ősi kéréseket 2016 nyarának ez az egyedi összetételű Krisztus-követő gyülekezete. A világ világossága, Krisztus fényében felismertük és megértettük egymást.

Sok nyelven szólt a *Miatyánk*, ékes bizonyítékául annak, hogy igenis van út lélektől lélekig.

● STIFNER-KŐHÁTI DOROTTYA

Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap – Lk 10,23–37

A felebaráti szeretet határai

Felebarát. „Az, aki irgalmas volt hozzá” – mondja az írástudó Jézus példázatának summázásaként. A felebarát az, aki megkönyörül a segítségre szoruló embertársán, azaz a tényleges segítség tesz felebaráttá. Ez a válasz a kérdésre. Látszólag egyszerű, nem lehet eltéveszteni, annyira egyértelmű. Jézus példázatát hallgatva nem is lehet másként válaszolni. De bármennyire értjük is az érvelést, a logikát, bármennyire osztjuk is a választ kimondó törvénytudó véleményét – akivel együtt talán magunk is csapdába esünk, és kénytelenek vagyunk egyetérteni Jézussal –, mennyire nehezünkre esik így tenni! Hiszen az egyes helyzetek már nem ilyen egyértelműek.

Veszélyes utakon. A Jeruzsálemet Jerikóval összekötő húszonhét kilométeres útszakasz sziklás, elhagyott és a gyakori rablótámadások miatt veszélyes vidék volt. Bár semmivel sem veszélyesebb, mint a saját templomunkba, a munkahelyünkre vezető

lene tennünk, ilyenkor inkább meg sem próbáljuk, meg sem kérdezzük, mit tehetnénk, és kilépünk a helyzetből. Más esetben sietünk, nincs időnk, nem érünk rá más bajával foglalkozni. Megint máskor félünk, vagy éppen nem érezzük magunkat alkalmasnak, elégnek a segítségnyújtásra, és meg sem próbáljuk. Mindannyiunknak megvannak a saját bevált mondataink és mozdulataink.

Mint ahogy Jézus nem firtatja a pap és a lévita mulasztásának okát – hanem egyszerűen megállapítja, hogy a pap és a lévita, akiktől talán mindenki várná, hogy segítsenek a rászorulóknak, továbbmentek –, úgy esetünkben sem az számít, *miért* nem, hanem az, hogy *mit* nem. Jézus tárgyilagosan közli azt is, hogy a samáriai viszont, akitől senki sem várná az együttérzést, megtett mindent, amit tudott. Hiszen ilyen egyszerű: először észrevenni és odamenni, majd pedig megkönyörölni rajta.

AZ IRGALMAS SAMARITÁNUS – BORSOS MIKLÓS RAJZA

út vagy a saját utcánk, netán az a néhány méter a lakásunkban a nappaltól a konyháig. Sosem tudhatjuk, hol akadunk felebarátra. Sosem tudhatjuk, hol botlunk szükségét szenvedőbe, akit a mi irgalmasságunk segíthet tovább vagy tarthat életben. Különösen, ha komoly küldetésben járunk éppen, amikor fontosságunk tudatában sietünk az említett útvonalakon: templomba, munkahelyre, hazafelé, konyhába. Ekkor különösen nehezen zökkent ki a szükségét szenvedő pillantása, kérése, sóhaja, kiáltása.

Mentségeink. „Nem tudom, mit kellene tennem!” „Túl kevés vagyok én ehhez!” „Nincs időm ilyesmikkel foglalkozni!” Néhány tipikus mondat, de nem is kell semmit mondani, elég csak félreérteni, csak elfordítani a fejet, csak tudomást nem venni, csak továbbmenni. Nem minden esetben tudunk, akarunk segíteni. Van, amikor nem tudjuk pontosan, mit és hogyan kel-

Ki az én felebarátom? Mindezeket végiggondolva – talán be is ismerve – térhetünk csak vissza az eredeti kérdéshez. És játszhatunk el a gondolattal: „Hogyan esne nekem, ha mindez velem történne, ha én lennék ott, ha én élném át, ha én szorulnék mások irgalmasságára?” Nem véletlen, hogy Jézus a neki szegezett kérdésekre példázattal válaszol, amelyben a felebarát szeretetének témáját kora legaktuálisabb vallási, társadalmi ellentétével járja körül. Végül pedig olyan kérdést tesz fel, amely a kérdezővel (sokszor a miénkkel is) ellentétes logikára épül: kinek vagyok én a felebarátja? Ha csak is magamat nézem, ha a saját szemszögemből tekintek a felebarátra, az szükségszerűen a fogalom értelmezésének leszűkítéséhez vezet. A szeretetnek nincsenek határai, nem ismer korlátot vagy különbségtételt a segítségre szoruló megsegítésében.

Elméletből a gyakorlatba. Lukács evangélista leírása szerint a beszélgetés a törvénytudónak az örök élet elnyerésére vonatkozó provokatív kérdésével indul. Jézus a kérdezővel mondatja ki válaszul a nagy parancsolatot. A törvénytudó azonban nem elégszik meg a válasszal, kísértő szándékkal tovább faggatja Jézust. A „*ki a felebarátom?*” kérdés volta-képpen a felebarát fogalmának tisztázása mellett a felebaráti szeretet határaitra vonatkozik. A törvénytudó elméleti válasz helyett gyakorlati útmutatást kap: a törvény szava cselekvésre indít. A kérdező nem tehet mást, ő mondja ki a nyilvánvalót. Jézus biztatása pedig nem csak neki szól: „*Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!*”

● PETHŐ-UDVARDI ANDREA

Imádkozzunk! *Mennyei Atyám, add, hogy ne felejtsem el életem egyetlen napján sem, mennyire irgalmas vagy hozzám, hány-szor nyújtottad felém megmentő és segítő kezedet. Segíts abban is, hogy a mellettem élőben meglássam arcod vonásait, életén terem-tő szereteted nyomait, magamban pedig a szolgáló szeretet kibon-takozásának lehetőségét.*

Tűzzománcba álmodott koronázási palást

Él Budapest XV. kerületében két alkotóművész-pedagógus, Szendrei Judit és Dabóczy Krisztina, akik két évvel ezelőtt gondoltak egy nagyot: rekeszzománc-technikával készítik el a koronázási palást kicsinyített mását. A gondolatot tett követte. Több mint egy évig tartó hangyszorgalmú munka után készült el a csoda szép mű, amelyet a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. jogvédelem alá eső iparművészeti alkotásnak minősített. Az ötletgazdával, Szendrei Judittal beszélgettem.

– Az ön pedagóguspályája hamar összekapcsolódott a tűzzománcozással, hiszen még az 1970-es években próbálta ki először ezt a technikát.

– A XV. kerületi Pattogós utcai általános iskolában volt egy tűzzománckemence, amelyet klubnapközi keretében kezdtünk el használni a gyerekekkel 1975-ben. Nagyon megszerettem ezt a technikát, így-

keztem minél többet megtanulni róla. Segítőim is akadtak ebben, például Kátai Mihály Munkácsy-díjas festőművész, aki később a Tűzzománcművészek Magyar Társaságának tiszteletbeli elnöke is lett, illetve Sisa József ötvös-zománcművész, aki 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét kapta. Tőlük tanultam a legfontosabb alaplépéseket. Néhány év-

vel később Zebegényben a Szőnyi István Képzőművészeti Szabadiskola hallgatója, majd tanársegéde lettem. Ugyanitt alapító tanára lettem az Ifjúsági Szabadiskola tűzzománcozástályaának, de Gödön az Ifjúsági Képzőművészeti Alkotótáborban is tanítottam.

– Nyugdíjasként is rendszeresen tart foglalkozásokat, tanítványai pedig sorra nyerik a díjakat a különféle megméretéseken.

– A Tűzvirág Alkotókör jelenleg is a Pestújhelyi Közösségi Házban működik, ahol iskolaidőben nemcsak gyerekeket tanítok, hanem felnőtteknek szóló tűzzománcozást is vezetek. Nyáron pedig egyhetes alkotótáborokban folytatjuk a munkát. Ebben nagy segítségemre van Dabóczy Krisztina munkatársam, akivel annak idején egy iskolában tanítottunk, onnan van a barátság. ►

FOTÓK: KISS TAMÁS

Szendrei Judit pedagógus

– A magyar koronázási palástot, amely ma a Magyar Nemzeti Múzeumban látható, eredetileg miseruhának szánták. A rajta olvasható felirat szerint 1031-ben Szent István király és Gizella királyné rendelte meg a székesfehérvári Szűz Mária-egyház számára. Valószínűleg a 12–13. század fordulójára környékén alakították át paláस्तá, és a magyar királyok koronázópalástjaként használták a 20. századig. Miért volt fontos az ön számára, hogy tűzzománcból elkészítse az európai textilművészet eme páratlan értékű kincsének kicsinyített mását?

– A palást elkészítésének gondolata 1980 óta foglalkoztatott, akkor láttam

ugyanis dr. Lovag Zsuzsának *A magyar koronázási jelvények* című könyvét. Ennek melléklete részletes rajzokat tartalmaz a palást mintázatáról, s azóta arról álmodoztam, hogy ha egyszer lesz időm és lehetőségem, megcsinálok rekeszománcból. Előzményként a korona képlemezeiből elkészítettem kettőt, illetve Zebegényben, az ifjúsági táborban a gyerekekkel megcsináltuk ezzel a bizánci technikával a korona képlemezeit. Közben Kriszta barátnőm is elkezdett ezzel foglalkozni, és egyre több képet alkotott meg. Akkor egy nap megkérdeztem tőle, hogy nem szállna-e be a palást elkészítésébe, mert egyedül mégiscsak nagy munka lenne. Szívesen vállalta, így első lépésként elmentünk a múzeumba, hogy megnézzük az eredeti művet.

– Tavaly augusztus 18-án a Pestújhelyi Községi Házban láthatták először az érdeklődők a munkájukat. Dr. Feledy Balázs művészettörténész a megnyitóbeszédében úgy fogalmazott, hogy a paláस्तnak egy parafrázisa készült el. Miben tér el az eredeti mőtől?

– Mindenképpen kisebb méretben kellett elkészítenünk, már csak a kemece mérete miatt is. A szélessége száztíz, a magassága pedig hatvan centiméter lett. A kész palást teljes súlya a fából készült kerettel együtt körülbelül tizenhat kilogramm. Tíz darabból állt össze, Kriszta számítógépen tervezte meg úgy, hogy minél kevésbé legyen zavaró az összeillesztés, illetve hogy az elkészült darabok be-

férjenek a kemencébe. Az eredeti mintázat több mint kilencven százalékban látható, csak a nagyon aprólékos részleteket hagytuk ki, mert azokat már nagyon nehéz lett volna ilyen méretben a rézdrótokból meghajlítani. És még egy eltérés van: fordított színezést alkalmaztunk. Ez azt jelenti, hogy az alakok a sötét árnyalatúak, a háttér a világos, pont azért, hogy a formákat – az apostolokat, a szenteket, a templomokat és a díszítő indamotívumokat – sokkal jobban ki lehessen venni. Arra is törekedtünk, hogy a vakok és gyengénlátók is megnézhesék, ezért úgy alakítottuk ki, hogy a minták kitapinthatók legyenek.

– Hogyan osztották fel a munkát egymás között?

– Ahogy említettem, Kriszta készítette el számítógépen a sablonokat, a többi együtt csináltuk: a drótok hajlítását, a zománcanyagok felöltését és az égetéseket is. Idén időközben elkészült a palást gallérrésze is. Hoppán György fadaragó barátunk pedig örömmel ajánlkozott, hogy ennek is ő készíti el a keretét, akár csak a paláस्तnak. Hálásak vagyunk neki ezért. Úgy érzem, olyan dolgot hoztunk létre a hazáért, a történelmünkért, a hagyományainkért, amelyet még senki a világon nem csinált. Ez nagy örömet jelent nekünk.

– Mikor és hol lesz látható legközelebb ez a gyönyörű alkotás?

– Szeptember 6-án a Pestújhelyi Községi Házban, a XV. kerületi Szűcs István utcában nyílik egy kiállításom, amelynek keretében a palást és a hozzá tartozó gallér is megtekinthető majd. Egyébként bárhol szívesen kiállítjuk, ahova meghívunk.

● BODA ZSUZSA

A koronázási palást

A palást eredetileg harang alakú, zárt miseruha volt, amelyet később alakítottak át paláस्तá. A ráhímzett felirat szerint Szent István király (997–1038) és Gizella királyné készítette és ajándékozta 1031-ben a székesfehérvári Szűz Mária-egyháznak.

Alapanyaga rozettamintás bizánci selyem, amelyet csaknem teljesen beborít az aranyszállal hímzett díszítés. Hátán Y alakú kereszt van. A koronázási palást villás szárain angyalok mellképei sorakoznak, a függőleges száron pedig egymás alatt kétszer ábrázolták Krisztust. A felső képen a halál legyőzőjeként két szörnyállatot tapos el, az alsón a világ bírájaként trónján ül. A díszítés többi részét sávokba rendezték, fölül az Ószövetség prófétái, alattuk – az adományozási felirattal elválasztva – gazdagon tagolt tornyos fülkékben az apostolok ülnek.

Legalul egy-egy madárpárral elválasztott kerek medallionban a kereszténység első mártírjait ábrázolták. Közöttük, a kereszt lábánál foglal helyet az adományozó királyi pár felirattal kísért képe.

Szent Istvánt drágaköves pántkoronával, jobbában szárnyas lándzsával, baljában országalmával, Gizellát hasonló koronával, kezében torony alakú ereklyetartóval ábrázolták. Közöttük, a kereszt szárán egy kisebb, kör alakú keretben egy ifjú – valószínűleg Imre herceg – mellképe látható. Az átalakítás alkalmával a miseruha mellrészén egy széles sávot kivágtak, s az egykori négyzet és mandorla keretelésű jelenetekből csak apró részletek maradtak meg. (A mandorla mandula alakú dicsfény: Jézus, Mária és szentek alakját övezi az ábrázolásokon.)

Forrás: a Magyar Nemzeti Múzeum honlapja

Királyszobor a Vatikánban

Köszönet Róma ezer évvel ezelőtti európai integrációjáért

Kevesen tudják, hogy van egy Szent István-szobor a Vatikánban is, amelyet néhai Mádl Ferenc köztársasági elnök a beiktatása után, első hivatali útja során ajándékozott II. János Pál pápának. Nemes gesztus volt ez Mádl Ferenc részéről, de nagy elismerés az ötvös-szobrászművész Madarassy Istvánnak is, aki első királyunkat megformázta. Milyenek álmodta meg a művész Szent István személyiségét, és egyáltalán hogyan jutott ki a szobor a Vatikánba? Ennek jártunk utána.

– Jóllehet nagyon sok Szent István-szobor van az országban, mégis hihetjük, hogy nagy bátorság volt megformázni István király alakját, hiszen nem ismerjük az arcát, nem tudjuk, milyen volt valójában. Véleményem szerint minden magyar embernek van egy saját elképzelése róla, s ehhez adalék a róla és művéről szóló hatalmas irodalom. Ön milyen királyt szándékozott megjeleníteni?

– Magyarország első királyáról szobrot készíteni valóban nagy feladat, mondhatom így: merészség, akár felkérjük rá az embert, akár saját elhatározásából születik meg a mű. Kétségtelen, hogy nem tudjuk, milyen volt a királyunk arca, de az ember látómezőjében ott van egy kép, amelyet elképzelt róla. Teljesen mindegy, hogy milyen ábrázolások születtek, ahogy mondta, minden alkotó embernek van fogalma arról, hogy neki mit mond, mit ad, s ebből eredően milyen lehetett a király ábrázata.

– Mit szeretett volna kifejezni a művével?

– Számomra Szent István keménykezű, következetes, jó uralkodó volt és nagy király. Olyan ember, akinek mindenre oda kellett figyelnie, de a legfontosabb, hogy alapított egy államot. Törvényt hozott. Gyenge ember erre képtelen. És ezeknek a tulajdonságoknak a fizimiskájában, a tartásában, az egész kiállításában, egyszerűen a karakterében meg kell jelennie. Remélem, hogy abban a szoborban, amelyet 1986-ban megalakítottam, ezek a jellemvonások benne vannak.

– Úgy kezdődött a munka, hogy megrajzolta, milyen királyt szeretne megjeleníteni?

– Nagyon ritkán rajzolom le a szobraimat. Ebben az esetben sem tettem. Amikor odaállok a rézlemezhez, a fejemben már teljesen készen van a mű. Csak le kell vetíteni a kezemre, hogy miképpen álljak hozzá a „gyúráshoz”. Milyenre alakítsam, hogyan kalapáljam-formáljam-hegesszem úgy össze, hogy olyan legyen, amilyennek elképzelttem.

– Mondhatjuk, hogy az alkotás, a munkafolyamat ebben az esetben könnyű volt, vagy a feladat nehézséget is hordozott?

– Örömmunka volt, mert tudtam, hogy mit szeretnék megformázni. És az úgy jött. Vagy a Jóisten sugallta az ujjaimon keresztül, hogy végül milyen legyen. Úgy érzem, hogy benne van a tartásában, az arckifejezésében az uralkodói méltóság, amelyet a külvilág számára közvetítenie kellett. ►

II. János Pál pápa, Mádl Ferenc köztársasági elnök és Madarassy István (balra) a szent király és Gizella királyné szobrának átadási ünnepségén. A háttérben Orbán Viktor miniszterelnök, valamint Bolberitz Pál apostoli protonotárius, egyetemi tanár. Vatikán, 2000

– A műtermében felfedeztem Szent István várbeli lovas szobrának plakátját. Ez véletlenül vagy tudatosan került fel a falra?

– Tudatosan. Tudniillik a hetvenes években az édesapám restaurálta a szobor alján lévő márvány domborműveket. Abban az időben sokat segitettem neki. Ott álltam a szobor alatt, és volt szerencsém nézni, hogyan készítik el. S amikor alkalom adódott, és nem kellett a kezemet használnom, akkor mindig felnéztem a szoborra, és annyira belém ivódott a látvány, annyira megszerettem a király arcát, hogy a szobor példakép lett. Ettől függetlenül nem másoltam, amikor megformáztam. A tartása azonban mélyen belém vésődött.

– Mi adta az ötletet, hogy megálmodja Szent István alakját?

– 1984-ben kezdtem el rézlemezről portrékat és szobrokat készíteni. És rá két évre a Mednyánszky Teremben rendeztek egy kiállítást, amely az első budapesti bemutatkozásom is volt. Úgy gondoltam, hogy ennek a királynak ott kell állnia. Ekkor készült el a négy evangélista szobra is. Aztán a királysobor eljutott több vidéki városba, többek között 1988-ban Székesfehérvárra, de megfordult Németországban, Franciaországban és Izraelben is.

– Hogyan került a Vatikánba? Illetve miért éppen Szent István lett az ajándék tárgya?

– A Stefánia-palotában rendezett kiállításon, amikor már elkészítettem Gizella szobrát is, Gyurkovics Tibor barátom nyitotta meg, akiről köztudott volt, hogy sohasem írta le a mondanóját. Körbejárt, megnézte a kiállítást, és utána „fejből” beszélt. És egyszer csak azt mondta: „Milyen jó lenne, ha a köztársasá-

gi elnök úr ezt a két szobrot, a királyt és a feleségét elvinné a Vatikánba.” Utólag kiderült, Gyurkovics nem tudta, hogy Mádl Ferenc is ott lesz a vendégek között, csak felfedezte az elnököt, s ez adta neki az ötletet. Tudni kell, hogy Mádl Ferenc akkor már megválasztott köztársasági elnök volt, de a beiktatása még várt magára. Fogalmam sincs, Gyurkovics honnan tudta vagy mi-ből sejtette, hogy az államfő első hivatalos útja 2000 szeptemberében majd a Vatikánba vezet.

– Az államfő hogyan reagált a felszólításra?

– A megnyitó végén odajött hozzám, és azt mondta: „Te ezt komolyan gondolod?” „Én nem!” – tiltakoztam, de majdnem el-süllyedtem szégyenemben.

– Olybá tűnhetett, mintha ön sugallta volna Gyurkovicsnak a javaslatot.

– Igen. Pedig hát álomban sem gondoltam rá. Aztán megvalósult, amit soha nem reméltem. Mádl Ferenc írja Madarassy István művei albumának ajánlásában: „Szent István és Gizella szobraiban a művész különösen meggyőző sugallatot fogalmazott meg: védjük a nemzet, Európa és a hit egységét, mert ez megtart bennünket. Gyurkovics Tibor a szobortárlat bemutatásán javasolta a művésznek és a köztársasági elnöknek: zarándokoljanak el Rómába, hogy ezzel a szoborral méltó módon megköszönjük, amit Róma ezer évvel ezelőtt Magyarország európai integrációjáért, befogadásáért tett. A zarándokút a millennium évében megtörtént. II. János Pál pápának és a zarándokoknak láthatóan nagy élményt jelentett a szobor átadása a szívélyes pápai fogadáson.”

• K. A.

Tegnapai és mai gondolatok Szent Istvánról

Mindenkiben él egy kép első szent királyunkról. S ha mégsem, fogódzót nyújt a Szentírás, ha tudunk mindarról, amit Jézus Krisztus hagyott ránk a négy evangéliumban. Ezeket olvasva élénk rajzolódik a „jézusi ember arca”, aki türelmes, jóságos, következetesen határozott, békességes, irgalmas, az igazságot kutatja és kedveli, szereti övéit, védelmezi házát, befogadja a jövevényeket és gondozza az elesetteket, az árvákat. Íme, a Szent István-i arc. Hogy mégis kinek mi jut eszébe első királyunkról? Tegnapai és mai gondolatokat gyűjtöttünk össze róla.

Szabó Magda író

„István úr, apád felismerte, még egy látványos kudarc, és végünk, hiába dobol a sámán. Nekünk valami újra van szükségünk, ha meg akarunk maradni ezen a földön, valami összetartó pántra, amibe beleilleszthetjük a jelent és a jövőt, olyasmire, ami a Lajtán túl szabályozza a kinti etnikumok életét, és ami hatásosabbnak érzékezik, mint az Etelkőzből magunkkal hozott ősi joggyakorlat. [...] Ennek a munkának az elvégzését kaptad örökségül, szent király, ezt a rettenetes erőbevetéssel járó, ezt a gyönyörűt, alkotmányos keresztény országot kellett formálnod őseid örökségéből. [...] Átmentetted népedet a legveszélyesebb sodrású vízen: az Időn. [...] te vagy legendáink legnagyobbika, István, szent király, aki megnyitottad előttünk az élet kapuját. Amit te tettél, valóban az ég csodája volt, hitet adtál, jövőt és anyanyelvünk legfigyelemreméltóbb elvont főneveit: józan határú emlékezés, felejtés és bocsánat.”

Móricz Zsigmond író

„István zseniálisan végezte el a Sors által rábízott feladatot. Bölcsen tette, hogy hosszú ideig élt. Bölcsen tette, hogy egész életében egyetlen uralkodó gondolat híve volt. Jellemének alapvonása volt az a fanatizmus, amelyet annak a kornak vallásos meggyőződése adott az embereknek. Sohasem ábrándult ki célkitűzésének nagyszerűségéből, sohasem rendült meg vasakarattal s szinte beteges elszántsággal védelmezni koncepcióját. Pedig nehéz időközön ment át. Azt lehet mondani, hogy egymaga állott szemben az egész magyar fajjal. S nem volt más segítsége, csak az idegenek, akik természetesen lankadatlanul s minden pillanatban szemben állottak a nemzettel mint jövevények s hódítók és kiélők. Istvánt az tette nagygyá, hogy egy ilyen különös, kolonizáló idegen elemmel nemzeti koncepciót tudott végrehajtani.”

Nemeskürty István irodalom- és filmtörténész

„Amikor István koronát kért, az az Aurillaci Gerbert volt a pápa, aki ravennai érsekként és a császár tanácsadójaként oly bensőséges figyelemmel kísérte István Koppány elleni küzdelmét. Gerbert, pápáként II. Szilveszter (999. április – 1003. május) minden idők egyik legnagyobb tudósa volt. Sevilla és Cordoba arab mestereinél sajátította el a természettudományokat; többek között neki köszönhetjük az arab számjegyek bevezetését és elterjesztését. Hihetetlenül szerencsés pillanat ez, hiszen, mint látni fogjuk, a későbbi pápáknak kisebb gondjuk is nagyobb volt a keresztény hit terjesztésénél. Szilveszter azonban, III. Ottóval egyetértésben, szívesen fogadta – sőt: várta! – István koronaküldési kérelmét.”

Márai Sándor író

„A trianoni Magyarország király nélküli királyság volt. Az államfői jogokat Horthy kormányzó gyakorolta. De a Magyar Királyság legfőbb közjogi tényezője e két és fél évtizedben is, amikor az országnak nem volt megkoronázott uralkodója, a magyar Szent Korona maradt. A koronát ebben az időben a budai királyi Várban őrizték páncélteremben, amelyhez csak a »koronaőröknek«, tehát az ország e célra választott két zászlósurának volt kulcsa. A hagyomány megszabta, hogy az egyik koronaőr mindig katolikus, a másik protestáns legyen. Érdekes módon bizonyítja, milyen nagy volt a Szent Korona tekintélye, hogy amikor egy politikai kalandor [...] megkísérelte magához ragadni a németek akaratából a legfelsőbb hatalmat [...], a »nemzetvezető« kényszerítette az akkori koronaöröket, hogy az eskütételhez a budai Vár márványtermében odahelyezzék elébe a Szent Koronát. Szálasi természetesen nem merte fejére illeszteni a magyar koronát...”

Taxner-Tóth Ernő irodalomtörténész

„Augusztus 20. legfényesebb ünnepeire alighanem a hatalom nemzeti jellegét különösen hangsúlyozó és református vallású Horthy Miklós kormányzósága alatt került sor. A katonai díszpompával zajló, látványos várbeli körmenetek gyermekkorom feledhetetlen élményei. Az osztályharcos hatalom talán ezért is akarta kiiktatni Szent Istvánt történelmünkéből: Rákosi elvtárs ezen a napon szegte meg nagy ünnepélyességgel a kenyeret, s nem tudhatjuk, hogy eszébe jutott-e a kenyérrel magunkhoz vett örök élet és a nemzet halhatatlanságát biztosító Szent István-misztérium.”

Szokolay Sándor zeneszerző

„Kiválasztott, karizmatikus személynek, szerethető embernek érzem. Mitől szerethető egy király? Legfőképp azért, mert alkalmas posztjára. István rátermett uralkodó volt, ízig-vérig király. Építő, nemzetteremtő. Rendíthetetlen hittel, szilárd hivatástudattal európai életformát alkotott keletről érkező népének. Kemény kézzel formált szilárd államot. Vaskézzel irtotta a pogányságot. Szelídséggel, jámborsággal gyakorolta hitét és támogatta az egyházat. Szüntelenül imádkozó, meditatív alkatú, égi látomások felé forduló, aszketikus uralkodó volt. [...] Engem lenyűgöz az a valószínűtlen erő, amely évszázadok óta napjainkig felénk sugárzik neve hallatán. [...] Feljegyezték Istvánról, hogy ritkán mosolygott. Mi tagadás, ha odaátrol, vagy ha úgy tetszik, odafönről végigné az általa alapított ország sorsán, valószínű, még annál is kevesebbet mosolyoghat, mint azt életében tette. »Isten csodája, hogy még áll hazánk« – gondolhatná Petőfivel, de biztos vagyok abban, hogy nem merengene hosszasan nehéz múltunkon, hanem újrakezdené az országépítést. Törvényeit olvasva némi kajánsággal azt gondolom, hogy gyökeresen megváltoznának a közérkölcsök, ha néhányat beemelhetnének a Btk.-ba.”

Fabiny Tamás evangélikus püspök

„Mi, evangélikusok sem I. Istvánnak, hanem Szent Istvánnak nevezzük őt. Ő a mienk is. Ennek az örökségvállalásnak a jegyében több dunántúli evangélikus gyülekezet (például Lébény, Bezi, Tárnokréti) templomszentelési ünnepét augusztus 20-án tartják.

Egy olyan bekezdést idézek Szent István híres *Intelmeiből*, amely az államalapító hitbeli meggyőződését tárja elénk: »...a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz...«

A kulcsszó az irgalom. 2016 felzaklatott világában és értékeit sorra elvesztő Európájában, de ezen a szegény Magyarországon is naponta kell ezt az irgalmat keresnünk. Simone Weil valahogy így fogalmazott: hazát csak részvétellel lehet szeretni. Ezt teszi Jézus is: »...megszánta [a sokaságot], mert olyanok voltak, mint a pásztor nélkül való juhok...« (Mk 6,34)»

A Szent Jobb

A magyar nemzet ünnepe

„Egyes nagy királyaink, mint Szent István, Szent László, IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás: Európa legnagyobb uralkodóival kiállják a versenyt, s Könyves Kálmán alakja méltán válik ki tiszta látása által kortársai közül; míg Hunyadi János eszményileg magasztos hőse a középkori lovag-világnak. Majd a XV. század általános erkölcsi romlottsága s az olygarchia féktelensége hozták a mohácsi vészt. Rettenetes idők következtek. A következő 200 esztendő tele van dúló harcokkal, árulással, kegyetlenséggel, pusztulással. [...] És még e szörnyű időkben sem vész el nemzetünk, sőt szellemi élete új és gazdagabb elevenséget nyer. A reformáció a XVI. században a nemzet nagy többségének vallásává lesz, s nemzetünk ez időben a vallási türelemnek olyan példáját szol-

gáltatja, a mely páratlanul áll a művelődéstörténelemben (1571-iki erdélyi országgyűlés); [...]. S ha kérdjük, mi mentette meg fajunkat a saját bűnei és a kívülről rá nehezedő balsorsokozta elpusztulástól, azt e háromban találjuk meg: politikai okosságban, harci vitézségben s nagy és mély honszerелеmben. E három lehet fentartója is. [...] Az egész Európa egy tűzhányó hegy tetején nyugszik, a melynek kitörése rettenetes lesz. És mindaz, a mi Európában történik, minket is érinteni fog. De hiszszük, hogy a magyar, őrtálló szerepét Kelet és Nyugat kapui közt, a hova a Gondviselés által helyzetetett, ezután is be fogja tölteni; hogy ezt a hazát [...] meg fogja tartani egy másik ezredévig, mind az idők végezetéig...”

(Baráth Ferencz, *Vasárnapi Ujság*, 1896, részlet)

FOTÓ: ADÁMI MÁRIA

Úrvacsoraosztás „A föld sója” találkozón...

FOTÓ: KABANCSI RUDOLF

...és a Szélrózsán

Fabiny Tamás püspök
Északi Evangélikus Egyházkerület

Visszatekintés két fesztiválra

Egyetlen hónapon belül két jelentős eseményt is szervezett egyházunk. Előbb Budapesten a Tüskecsarnok adott otthont „A föld sója” című nemzetközi találkozónak, majd a Mátrában került sor az immár hagyományosnak mondható Szélrózsza ifjúsági fesztiválra. Sok hasonlóság volt e két eseményben. Egyaránt sok száz, sőt több ezer embert mozgattak meg. Célja volt mindkettőnek, hogy az egyház lépjen ki a templom falai közül. Egyaránt hónapokban, sőt években mérhetők az előkészületek. Kiváló szervezőcsapatok dolgoztak, gyakran erejükön felül. Mindkét eseménynek volt nemzetközi kisugárzása: az előbbin többségében külföldiek vettek részt, és az utóbbin is szép számmal voltak németek, olaszok, finnek – és persze erdélyiek. Mind Budapesten, mind Gyöngyös mellett bőséggel voltak lelki alkalmak: igehirdetések, bibliatanulmányok, evangelizációk – ugyanakkor mindkét fesztiválon sok közéleti téma is terítékre került. Az evangélikus sajtó bőségesen beszámolt mindkét alkalomról és áldásaikról, ezért most elsősorban nem az egyes részleteket szeretném felidézni, hanem néhány kérdéssel kívánom önmagunkat szembesíteni. Ezeket testvéri kérdésfelvetésnek, a közös gondolkodást kezdeményező morfondírozásnak szánom.

Meghozta-e a szervezők által várt eredményt ez a két fesztivál? Elértünk-e annyi embert, amennyit ilyen anyagi és szellemi-lelki befektetéssel lehetett? Nem szabad a számok bűvöletében élni, de azért sokunknak feltűnt, milyen foghíjasak voltak a Tüskecsarnok lelátói a nyitó istentiszteleten. Azt is tapasztaltuk, hogy neves professzor előadásán vagy református püspök bibliatanulmányán alig volt érdeklődő. A Szélrózsán is mondtam magamban egy-egy izgalmas előadáson: bárcsak többen hallgatnák ezt! (Az igazság kedvéért persze azt is el kell mondani, hogy a reggeli és esti áhítatok látogatottsága, a gyakran rossz idő ellenére, sokkal jobb volt, mint a megelőző Szélrózsákon.)

Az eredetileg hat nemzet találkozójaként indult sorozat budapesti fesztiválján tíz-tizenkét ország képviselői vettek részt. Öröm volt látni, hogy milyen sok fiatal jött Lengyelországból vagy Ukrajnából, de érkeztek résztvevők a tengerentúlról is. Szívet melengető volt hallgatni a hazánkban önkéntes szolgálatot végző amerikai ifjak magyar szolgálatát. A második nap aztán egyre több külföldi kérdezte meg: hát a vendéglátó egyház tagjai hol vannak? Őket nem érdekli egy ilyen találkozó? Tudtuk persze, hogy szombatira majd több százan jönnek, hiszen két egyházkerület is összekapcsolta ezt a fesztivált a maga missziói napjával. Ám ezen a napon is alig volt magyar résztvevő Balog Zoltán miniszternek, református lelkésznek és Heinrich Bedford-Strohm bajor püspöknek, a Németországi Protestáns Egyházak Szövetsége elnökének dispu-

táján, amelynek középpontjában pedig az egyik legégetőbb mai kérdés, a menekültválság állt.

Jó volt látni, hogy evangélikus iskoláink diákjai a korábbiaknál sokkal nagyobb számban voltak ott a mátrai találkozón, örömmel fogadtuk áhítataikat is – ám fel kellett tennünk a kérdést, hogy hol vannak gyülekezetünk fiataljai. Itt is láttunk persze üdítő példákat, ahol a lelkész vagy lelkész házaspár talán a szó szoros értelmében éjjel-nappal együtt volt gyülekezete fiataljaival: közösen sátoroztak, étkeztek, mentek az alkalmakra. Ám tapasztaltuk, hogy igen sok gyülekezetből nem jöttek el sem lelkészek, sem a gyülekezethez tartozó fiatalok. Ami viszont megint öröm: igen sok teológiai hallgató nagyon „odatette magát”.

Sokakhoz hasonlóan az én szívemben is nagy hála van a két alkalom után. Éppen ezért sajnálom, hogy túl nagy – közgazdasági kifejezéssel – az elmaradt haszon. Látni az előadók felkészültségét, a szervező csapatok igényes munkáját, az önkéntesek lelkesedését, azt érzem, hogy ebben a két alkalomban sokkal több lehetőség volt.

Igazságtalan volna mindezt a Lutheránus Világszövetség 1984-es budapesti nagygyűlésével vagy egy rendszerváltás környéki ifjúsági találkozóval összemérni. Azok egészen különleges idők voltak, és akkor még minden az újdonság erejével hatott. Azóta a kínálat is sokkal nagyobb lett. Azt azonban meg kell kérdeznem: akik oly szívesen utaznak egy-egy németországi Kirchentagra vagy utaztak „A föld sóját” megelőző wrocławai, drezdai vagy pozsonyi találkozóra, azok közül sokan miért nem jöttek el a Tüskecsarnokba? Persze megint tisztelet a kivételnek. És hol vannak az egykori ifjúsági istentiszteletek nagy éneklései? Persze tisztelet a Szélrózsza Bandnek és a fellépő, sőt szolgáló zenészeknek, valamint azoknak, akik a találkozó egyetemi campusán vagy az ökosátorban nagy éneklést csaptak.

Jó lenne együtt keresni a továbblépés útját. Ennek érdekében őszintén szembesülnünk kell néhány kérdéssel. Biztos, hogy gyülekezeteink népe is azokat a témákat tartja fontosnak, mint a szervezők? Ha nem, akkor milyen csatornákon értesülünk azokról a témákról, amelyekről szívesen hallanának? Mely gyülekezetekben van rendszeres ifjúsági munka? Milyen különbségek vannak a nagyvárosi és a falusi fiatalok érdeklődése között? Mi az egyetemi gyülekezetek szerepe? Az előzetes regisztrációval kapcsolatos kérdés riasztott el némelyeket? Meghatározóak-e a kegyességi különbségek? A távolmaradásnak talán anyagi okai voltak?

Még egyszer köszönet a szervezőknek, a szolgálóknak, az önkénteseknek. Az ő munkájukat azzal is megbecsüljük, ha ezekre a kérdésekre közösen keressük a válaszokat. ●

Szentlélek miatt nyitva

Vajon van-e értelme idén is munkát, energiát, fáradságot „beleölni” kicsiny pusztaföldvári gyülekezetünk miszsiói estjébe? Bevallom, ezt a kérdést tettem fel, amikor „jól nevelt” lelkesgyerekként és az egyházközség kiskoláskora óta társadalmi munkás kántoraként néhány hete felmásztam a létrára, hogy kitűzzem a templomajtóra a nyitott templom éjszakájának kézzel festett plakátját. Lesznek-e idén is, akik meghallják a hívást? A jelenlévők közül akadnak-e olyanok, akiket szíven talál a megváltásról szóló üzenet?

Épp az utolsó rajzszegyet nyomtam a fába, amikor egy galamb szállt a templomlépcsőre. Ha akartam, se tudtam volna elhajtani, annyira szelíd volt. Vagy háromszor keresztbe totyogott a küszöbön, majd megállt. Hozzáteszem, néhány éve alaposan megjártuk egy galambbal. Gyönyörű, ám alapos felújításra szoruló neogó-

tikus templomunk egyik, tizenkét méter magasban levő rózsablaka egy nyári vihar során kitört, és egy madár – berepülve – rögtön otthonának érezte Isten házát, a hetekig húzódó javításig bekoszolva az épület minden zugát...

Megfogalmazott kérdéseimre most a fehér madár válaszolt jelenlétével. Merthogy mi más tehetnénk – kételyeink, aggodalmaink, kudarcaink ellenére –, mint hogy az idén is kitesszük a plakátot, és a lehető legtágabban nyitjuk Isten házána ajtaját. A többi pedig bízunk a Szentlélekre!

Ajtót nyitni: ez a legfontosabb feladatunk. Örömmel olvastam a minap – épp egyházi magazinunk főszerkesztőjének tollából –, hogy ami az egyházi programokat illeti, a nyári hónapokban sem tapasztalható uborkaszézon. Ráadásul egyre több olyan megmozdulást szerveznek gyülekezetek, felekezeti intézmények, gyülekezetekhez kötődő civilszervezetek, ame-

lyek ténylegesen és képletesen is ajtót nyitnak a világra. Lassan-lassan mindannyian felfedezzük, hogy a templomnak nemcsak kulcsra zárható terei vannak, hanem lépcsője és kertje is. Virágvasárnap, húsvétkor vagy éppen anyák napján étellel telnek meg az udvarok, de több mint szimbolikus lépés a protestáns felekezetek közös pünkösdi Szentírás-olvasása is a Kálvin téri és a Deák téri templomlépcsőn. Mezőbényben pedig – igaz, kényszerűség okán – nem riadtak meg konfirmációi istentiszteletet is tartani a gyülekezet kertjében található filagóriában. A vidám csoportképeket látva talán még a hagyományokat harcosan védők is megértették: a Szentlélek falakon kívül is tud szárnyalni. És túl a sokadik Szélrózsa találkozón, van-e, aki kétségbe vonja, hogy a Mátrában valóságos templommá váltak az árnyékot adó kék napernyők, amikor egymást áldották meg tizen- és huszoneves fiatalok százai?

Mindeközben örvendetes, hogy egyre több egyházi épületünk is újabbnál újabb rendhagyó alkalmaknak ad otthont. Pár hete egy helyen Isten titkos ügynökének öltözött a lelkipásztor, hogy kalappal a fején, napszemüvegben tegyen bizonyosságot hitéről több tucat iskolás gyermeknek. Máshol az evangélikus gyülekezeti terem minden nyár végén táborozó óvodások szálláshelye. Meglepő, mégis szívet melengető érzés látni, hogy a sok generációt megélt Jézus-kép alatt ezúttal az aprónép hajtja álomra a fejét. Talán nem véletlen, hogy ez utóbbi gyülekezetből az idén minden három évvel ezelőtt konfirmált fiatal ott volt a mátraházai ifúsági találkozón...

Az iskolaév kezdetéhez közeledve persze nem hallgathatjuk el a kevésbé szerencsés próbálkozásokat sem. Túl a rendszerváltozást követő sokadik egyháziiskola-alapítási hullámon, egy ismerős plébános fogalmazta meg aggodalmát a közelmúltban: „Nézzétek meg! Évek óta van felekezeti iskolám több faluban, a gyerekek nagy része katolikus hittanra jár, mégsem érzem a templomban semmi hatását!” Mert hiába a havi egy előírt vasárnap délelőtt a templomban, még a tanévben is csak a retorziótól félve, szülők nélkül, gyakran csak késve érkeznek a gyerekek az Isten házába, a bizonyítványosztás után pedig kiürülnek a padosorok, és a templomgondnokon kívül jóformán senki sem lépi át a küszöböt. (Tegyük hozzá csendben: azzal együtt, hogy még a protestáns gyerekekkel is kötelező szentmiséken ünnepeltetik a naptár számos szentjét...)

Nem vitatni szeretném a felekezeti intézmények elvárásait és a vasárnapi istentisztelet létjogosultságát. Több mint kellemetlen az is, amikor szülők vagy éppen gyerekek nem érzik, hogy az elnevezésen túl bármitől is egyházi az egyházi iskola. Nem lenne-e célravezetőbb a kötelezettségeket előíró egyház helyett a templomait a világ felé kinyitó egyház képét magunkra öltetni? Nem a rossz osztályzattal fenyegetve javítani a december 25-i istentisztelet látogatottsági statisztikáján, hanem szeretettel felajánlani a családoknak a közös, a karácsonynak valóban értelmet adó ünneplés lehetőségét? Vajon nem ér-e legalább annyit egy izgalmas számháború és jó hangulatú tábori szalonnasüítés után maszatosan, de őszintén elmondott imádság – még akkor is, ha az ámenbe esetleg belealszunk a Jézus-kép alatt –, mint az a penzum, amelyet iskolai egyenruhában mormolunk el a templompadban

A SZERZŐ FELVÉTELEI

csak azért, hogy másnap ne kérje el tőlünk az osztályfőnök az ellenőrzőnkét?

E sorok írásakor és az *Evangélikus Élet* lapzártájának időpontjában még csak reméljük, hogy a nyitott templom éjszakájában valóban működik a Szentlélek. Hogy

ott fog szárnyalni, amikor a gyerekek megmásszák a csigalépcsőt, mécseszt gyűjtanak az imádságsarokban, vagy az elvesztett bárányt keresik a templompadok között. Mindenesetre az ajtót kinyitjuk...

• LÁSZLÓ JENŐ CSABA

Herkulesfürdői emlékek

Petőfi Sándor nevével csábítják a vendégeket

Ha az Osztrák–Magyar Monarchia legnépszerűbb fürdőinek egyikére, Herkulesfürdőre látogat az ember, és a „rég jó világ” hangulatát keresi, legjobb, ha meghallgatja a fürdőélet virágkorában, 1902-ben szerzett, kellemesen érzelmes, örökzöld keringőt, a Herkulesfürdői emléket, amely felkelti az érdeklődését: vajon mi maradt meg a régmúltból, és mennyire kell megerősítenünk a fantáziánkat, ha ma járunk ott?

Nem tudjuk, hogy mi ihlette a zeneszerzőt, Pazeller Jakabot, a kecskeméti székhelyű 38. császári és királyi közös gyalogezred ze-

nekarának karmesterét a *Herkulesfürdői emlék* megírására, tény azonban, hogy csak ez az egyetlen opus őrizte meg a nevét. Számunkra azonban időtálló az érzés, hogy volt egyszer egy fürdőhely a

történelmi Magyarországon, ahol még a királyok is randevúztak a hely pompája és különleges varázsa miatt. Ezt a pompát kerestük sok év múltával, és szomorúan állapítottuk meg, hogy Herkulesfürdőt (is) magára hagyta, tönkretette, lezüllesztette és kifosztotta a szocialista „királyság”. Talán nem véletlenül... Vértik az ember szíve, ha a valamikori fényűző szállodák és fürdők lepusztult épületeit, beázott falait, omladozó vakolatait, kitört ablakait és megroggyant tetőit látja. Miközben „modern” szállodákat építenek a hegyoldalon.

Fürdőépületek a 19. század végén

Az épület impozáns homlokzata árulkodik egy letűnt világról

A gyógyhatású hévizeket azonban nem sikerült betapasztani, és a tájat sem sikerült megváltoztatni. A nemzetközi hírű klasszikus gyógyhely csodás természeti környezetben, a romániai Krassó-Szörény megyében, a Cserna folyó szűk völgyében fekszik, évszázados fenyvesek és tölgyerdők ölelésében. Felettük magas sziklák tornyosulnak.

A hőforrásokat ismerték a rómaiak is, és *Ad aquas Herculi sacras* (Herkulesz szent vizeihez) elnevezéssel illették. Kr. u. 105 körül pedig fürdőket létesítettek itt, és a mindenben győzedelmeskedő Herkulesznek (Héraklész) szobrot emeltek. Az első írásos dokumentumok Kr. e. 153-ból származnak. A római fürdő azonban a népvándorlás során elpusztult. III. Károly magyar király uralkodásának idején, az 1730-as években a meleg források roboráló és gyógyító hatását a hadsereg számára kívánták biztosítani. Aztán az 1789-es háború folyamán a betörő török csapatok rombolták le.

A fordulat 1817-ben következett be, amikor I. Ferenc magyar király felkereste Mehidát, és az antikizáló divatnak hódolva „átkeresztelték” Herkulesfürdőre. A király pártfogásától vezérelve a hömpölygő Cser-

na folyó két oldalán egységes klasszicista stílusban szebbnél szebb épületeket emeltek. A fürdő újabb föllendülését ismét királylátogatásnak köszönhetette: első magyarországi uralkodói körútján, 1852-ben Ferenc József is megfordult Herkulesfürdőn. Az igazi fénykor azonban csak 1873-ban köszöntött

egyik sem látogatható. Néhány palotában látszólag folyik valamiféle helyreállítási munka, de ha egy-egy munkás szédelegve előkerül, jaj annak, aki körül szeretne nézni az üres szobákban és termekben, azonnal kitessékelik. Csak az épületek impozáns homlokzata árulkodik egy letűnt vi-

A történelmi központban álló, 19. századi épületegyüttes üres, a szélnek szabad bejárása van az ablakokon, a Cserna folyó két oldalán található tizenhárom pompás, régi épület gyakorlatilag elnéptelenedett. Minden bejáratot bedeszkáztak, tehát egyik sem látogatható.

be, amikor az állam polgári kezelésbe vette, majd bérbe adta az akkor már nemzetközi hírű gyógyhelyet, amelyről azt írták, hogy „Magyarország fürdőinek gyöngye”.

A történelmi központban álló, 19. századi épületegyüttes üres, a szélnek szabad bejárása van az ablakokon, a Cserna folyó két oldalán található tizenhárom pompás, régi épület gyakorlatilag elnéptelenedett. Minden bejáratot bedeszkáztak, tehát

lágról, amely a pihenést, a gyógykezelést, az élet szeretetét helyezte előtérbe.

A szállodákhoz és a forrásokhoz hasonlóan a fürdőket is szívesen nevezték el uralkodókról vagy családtagjaikról és politikusokról. Példa erre a Lajos, a Terézia, az Erzsébet vagy a Szapáry fürdő. A névadásnak egyébként nagy jelentőséget tulajdonítottak, mert a reklám fontos volt a századfordulón is. ►

Apropó, reklám. Szinte hihetetlen, hogy Herkulesfürdőn ma egyetlen levelezőlapot sem lehet kapni! De nincs forgalomban a helység múltját ismertető könyv vagy füzet sem. Egy kilencszer hét centiméteres leporellót sikerült csak vásárolnunk, amelyben meglepő információkat olvastunk. Többek között azt, hogy az evangélikus Petőfi Sándor is felkereste Herkulesfürdőt. Úgy látszik, egy kis szélhámosságért nem mennek a szomszédba. Összeakadtunk egy Dorin Bâlteanu nevű mérnökkel, aki két évvel ezelőtt a régi herkulesfürdői levelezőlapokból német nyelvű könyvecskét szerkesztett, és „pult alatt” árusítja a kötetet. Bâlteanu szerint Petőfi nevét azért írták le a leporellóban, hogy mellé tehesék a 19. századi román történész, író és forradalmár Nicolae Bălcescu nevét. A mérnök ugyanakkor állítja, hogy Kossuth – a másik evangélikus – viszont török ruhában járt Herkulesfürdőn, aki, mint ismeretes, török földön talált menedéket.

S ha már szóba került, hogy ki fordult meg e nevezetes gyógyhelyen, említsük meg, hogy Erzsébet királyné ötször volt Herku-

lesfürdő vendége, utoljára 1896-ban férjével, Ferenc József császárral-királyal együtt. Ottlétekor a királyné gyakran vállalkozott gyalogtúrára, udvarhölgyének és egy helyi vezetőnek a társaságában. 1887-ben a nevét viselő villában szállt meg. Az újkorban talán Herkulesfürdő dicsekedhet a legtöbb királyi látogatóval. Nemcsak I. Ferenc járt itt 1817-ben feleségével, mielőtt az éhínség sújtotta Erdélybe utaztak, hanem hármass uralkodói találkozóra is sor került, amelyet a fürdőigazgatóság táblával örökített meg. Ez áll rajta: „I. Ferenc József dicsőséges uralkodó királyunk ö. cs. és kir. felségének és felséges vendégeinek I. Károly Románia királyának és I. Sándor Szerbia királyának a Magyarországon ezredéves fennállásakor rendezett ünnepségek során a dunai Vaskapu-csatorna megnyitása alkalmával 1896. évi szeptember hó 27-én Herkulesfürdőn tett legmagasabb látogatása emlékére.”

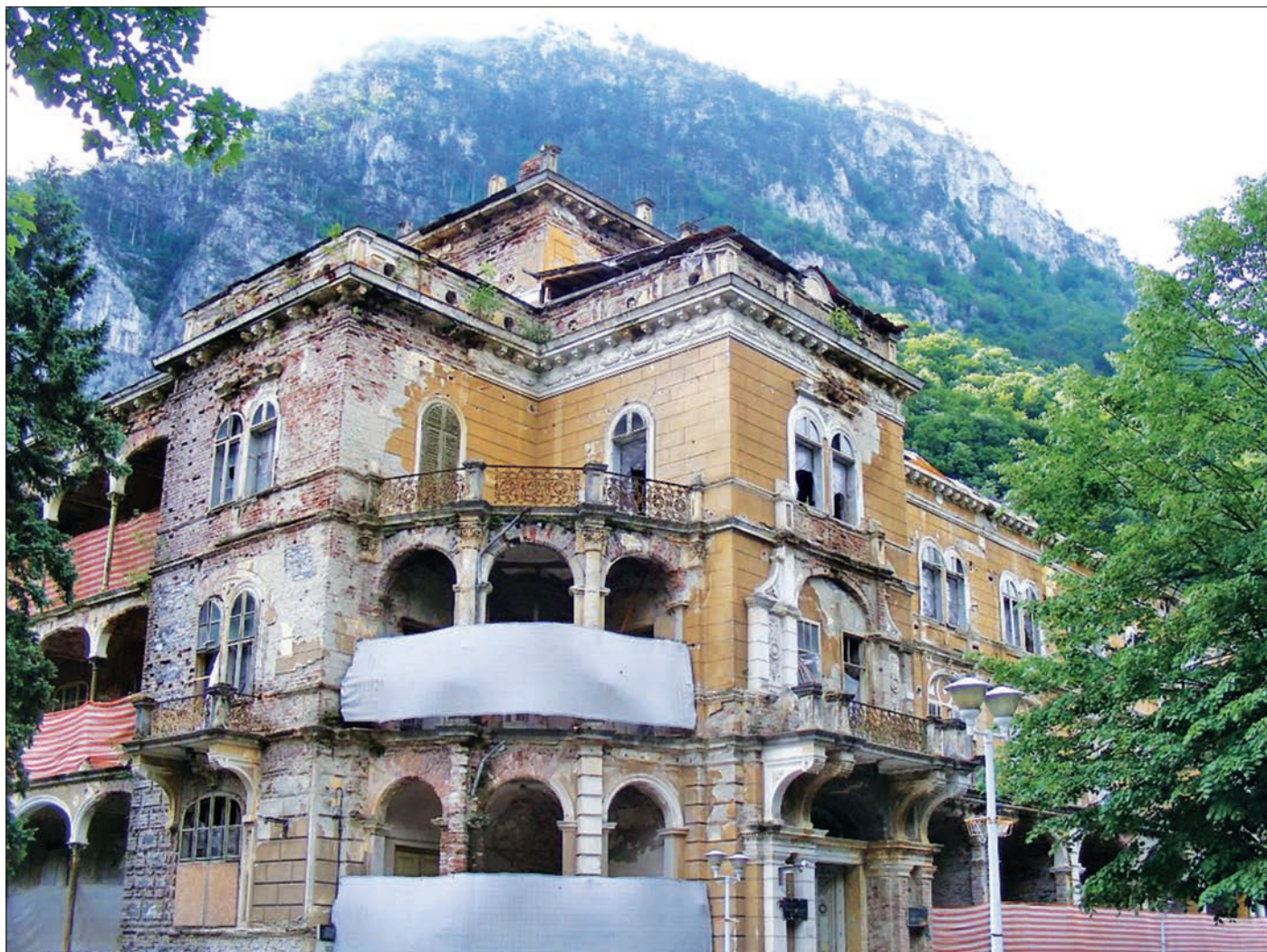
A még ma is gyönyörű vasútállomást Ferenc József és felesége tiszteletére építették, 1878-ra lett készen. Lesújtó viszont, hogy az állomás bejáratánál elhelyezett csodálatos zsolnai állólámpát lefűrészelték, és ellopták a helyéről. Csak a talapzata

emlékeztet néhány zsolnai motívummal a hajdani díszes fényforrásra, ezt ugyanis nem tudták elmozdítani a korlát tetejéről. Ugyanez tapasztalható a kaszinó bejáratánál is, ahol szobrok estek áldozatul a vandál támadásnak.

Ha osztrák vagy magyar kézben lenne Herkulesfürdő, meggyőződésünk, hogy újra a fürdők gyöngyének nevezhetnénk, ahová a „régijó világ” hangulatáért érdemes elutazni. Egyelőre azonban nem hasonlít igazi gyógyhelyhez, ahol a nyugalom, a tisztaság és a csend az úr. Az esti órákban elviselhetetlen zene bömböl, s a főutca közepén vurstlikba illő létesítmények fényei csábítják a vendégeket. Ahelyett, hogy az újraélesztett zenepavilonokban cigányzene szólna vagy fűvószenekar muzsikálna, mint régen. Mert Herkulesfürdőhöz ma is ez illene.

Aki a hévizekért és a természet szépségéért, az ózondús, friss levegőért utazik Herkulesfürdőre – megtalálja. De aki a „régijó világ” hangulatát is keresi, csatlódni fog, és egy könnycseppet ejt, ha újra hallja Pazeller keringőjét.

● MESKÓ BÁNK

Képekben és szavakban a Szélrózsáról

A tanácskozások résztvevőitől gyakorta megkérdezik az újságírók, hogy melyek voltak az együtt töltött órák legizgalmasabb pillanatai, melyik előadás nyerte meg leginkább a tetszésüket, és melyik váltotta ki a legtöbb vitát. Egy alkalommal a Magyar Tudományos Akadémián matematikai kongresszust tartottak. A rádió riporterének fenti kérdéseire egy brit tudós a következőket válaszolta: „Azok a pillanatok a legizgalmasabbak, amikor a szünetekben a folyosókon találkozunk, és olyan dolgokról cseverészünk, amelyek abban az időben a legjobban foglalkoztatnak bennünket.” Alighanem a Szélrózsa találkozó résztvevői is azokra az órákra szavaznának, amikor az előadások, programok szüneteiben egymással társaloghattak. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem volt számukra izgalmas az, amit például az előadásokon kaptak és hallottak. Itt van például mindjárt egy.

A bántalmazás ezer arca

Rengeteg előadást hallgattam már végig az erőszakról, rengeteg „esettel” találkoztam, írtunk is róla sokszor, mit lehet ezekhez hozzátenni? A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖS) sátrában Rácsok Balázs, a szervezet szociális és fejlesztési igazgatója tartott előadást a témában – ismétlésre szoruló régi szempontokkal és újabb felmérésekből levonható tanulságokkal. A röviden összefoglalható tanulság az, hogy erről nem lehet eleget beszélni, mert igencsak rossz a helyzet, nagyon nehezen feldolgozhatók a következmények – de van megoldás, csak rengeteget kell dolgozni érte.

Mi minősül erőszaknak?

A segélyszervezet reprezentatív felmérése szerint Magyarországon a legtöbb embernek fogalma sincs arról, hogy magánügy-e a családon belüli erőszak, és hogy egyáltalán mi minősül erőszaknak. Egy átlagos, harmincfős osztályban például hat gyerek gondolja úgy, hogy nem beszélhet legszűkebb

családjában arról, ami bántja. Legalább három gyerek érzi úgy, hogy nem szeretik otthon. Akadt olyan osztály, amelyikben a gyerekek nyolcvan százaléka azt válaszolta, hogy nem szívesen megy haza iskola után. A gyerekek mindössze harminc százaléka

válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy lehet-e a családon belüli problémákról beszélni. „A gyerekek hetven százalékának tehát az van a fejében, hogy nem kérhetnek segítséget, és egyáltalán nem is tudják, hová fordulhatnak segítségért” – sorolta az elkésztő számokat Rácsok Balázs. Azt is sokszor tapasztalják, hogy a gyerekek magukat védve azt mondják: „Apa engem nem bánt, csak anyát.” Pedig fontos tudni, hogy ha két felnőtt a gyermek jelenlétében veszekszik vagy verekszik, az is erőszaknak, mi több, bűncselekménynek minősül – hangsúlyozta a szakember. ▶

Miért nem lépnek ki a kapcsolatból, ha annyira rossz nekik? – általában a bántalmazott nők vonatkozásában kerül elő ez a kérdés. Rácsok Balázs erről is pontosan fogalmazott: „Ezzel nem segítünk, csak elkendőzzük a bajt. Hiszen addig senki nem fog kilépni a kapcsolatból, ameddig nem tudja, hogy ott, ahová lép, biztonságban lesz.

Bizonytalanságban az áldozat

Ma Magyarországon a legnagyobb probléma a biztonság kérdése. Hiszen ha egy bántalmazott nő feljelentést tesz, akkor olyan gyakorlati akadályokba ütközik, hogy például együtt kell várnia a bíróságon a tárgyalást az erőszaktevővel, aki ilyenkor általában fenyegetőzni kezd, és minden módszerrel megpróbálja megakadályozni az ügy jogi útra terelését. Ez általában sikerül is neki, hiszen a bántalmazók széles kapcsolatrendszerrel rendelkező, befolyásos emberek.” Másrészt az áldozatok egy-egy családon belüli erőszak esetén a kezelésnek csak a negatív oldalát látják a média szűrőjén keresztül. „Elmulasztotta, nem vette észre, nem előzte meg” – ez jön át a családsegítő és a gyermekvédelem munkájából.

A párkapcsolati erőszakot elszenvedők ötven százaléka megy vissza a társához. Rácsok Balázs több példát is említett: egyrészt azért megy vissza, mert a gyerekeknek hiányzik az otthonuk. Vagy azért, mert a bántalmazott félnek nincs saját erőforrása új életet kezdeni: „Egy krízisotthonba került nő egyszer azt mondta nekem, hogy Balázs, eddig bántalmazott voltam, most már hajléktalan bántalmazott vagyok. Másik eset: egy helyi maffiafőnök öt évig tartotta bezárva a feleségét, akinek arról sem volt tudomása, hogyan kell elintézni a legegyszerűbb dolgokat az életben. A nő nagyon csúnya sérülésekkel került hozzánk. Nem akart kórházba menni, mert akkor a férje megtalálja, de a sérülését el kellett látni. A férfi megjelent a kórházban, az orvos nagyon rendes volt, és nem engedte meg, hogy bemenjen a feleségéhez. A nőt visszavittük a krízisházba, délután pedig felhívott az orvos, és azt mondta: »Balázs, soha többet nem működöm együtt magukkal.« A maffiafőnök ugyanis később visszament az orvoshoz, elmondta neki, tudja, hogy hol lakik, mivel foglalkozik a felesége, hogy hová járnak iskolába a gyerekei, és ha még egyszer az útjában lesz, mindenkit megtalál.”

De nem csak maffiafőnökök kerülnek a segítségnyújtó látóterébe: egy teljesen normális, keresztény családnak is négy évre volt szüksége ahhoz, hogy gyógyultan kerüljön ki az elnyomó kapcsolatból, valóban új, teljes életet tudjon kezdeni, és megtapasztalhatta, milyen egy egészséges viszony.

Ez utóbbi az, amiről a fiataloknak sincs megfelelő tudomásuk. „Gyakran halljuk, hogy a beteges féltékenységet a fiatalok

a helyzetet? Erőből felpofozza és kirúgja az elkövetőt. Mi számít sikeres konfliktusmegoldásnak? Az, hogy ha tekintélyből, erőből sikerül lenyomni a másikat, és így megtörténhet az, amit én akarok. Arról, hogy együttműködjünk, hogy neked is lehet jó, meg nekem is, arról, hogy mi a kompromisszum, nem szerzünk tapasztalatot.”

Ezeket a mintákat otthonról hozzák a gyerekek, ami azt mutatja, hogy alapve-

úgy aposztrofálják, hogy büszkéek a párjukra, és mennyire szereti őket. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a párkapcsolat a bizalomról, az egyenlőségről és a szeretetről szól. Az elnyomás, az erőszak, a másik kisajátítása, önbecsülésének kiirtása semmilyen kapcsolatba nem fér bele.”

Minták nélkül nincs megoldás

Még inkább elgondolkodtató, amit a gyerekek otthonról hozott konfliktuskezelési mintáiról mondott az előadó – szintén az ország középiskoláit járó programjuk keretében szerzett tapasztalatai alapján. A gyerekek egy-egy szituációs játék során remekelnek akkor, ha a konfliktusok elmélyítése a feladat, de egyetlen működő javaslatot sem tudnak felmutatni, amikor a megoldást kellene kitalálni, például egy olyan helyzetben, amikor az osztályban a játék szerint lopáson érnek valakit. „Megoldásként maximum annyi jut az eszükbe, hogy halkabban beszéljenek, illetve az, hogy hívják az igazgatót. Az igazgató pedig – a szerepe szerint – hogyan oldja meg

tő kapcsolataink egészséges működéséhez elengedhetetlen feltételek hiányoznak: a bizalom, az egyenlőség, a szeretet. Nem ez az alapnyelvünk. És hogyan lehet egy-egy ilyen veszített, reménytelen helyzetből kitörni? Rengeteg munkával és kibeszéléssel, amelyet jóvátételi igazságszolgáltatásnak nevez a szakma. Ez egy olyan folyamat, amelyben minden érintett jelen van, és közösen beszélnek meg, mi történt, ki hogyan élte meg, és hogyan lehetne jóvátenni.

A jóvátétel, a megbocsátás és a bocsánatkérés lehetősége lényeges, mert nélküle nincs megoldás. Nem kizárt, hogy a „minden relatív” és a miniigazságok kibogozhatatlan hálójában tengődő kapcsolatainkat ezek a régi keresztény fogalmak és gesztusok menthetnék meg, melyek segíthetnének rámutatni az elviselhetetlen igazságtalanságokra, amelyeket a legkisebbek sérelmére követnek el, és amelyeknek a megtörténtét, de legalábbis a fenntartását minden erőnkkel meg kell akadályozni. Ugyanakkor eszközöket is kínál a megoldásra a valódi, őszinte szembenézés, a bocsánatkérés és a megbocsátás.

● LABORCZI DÓRA

Csapatban dolgozni

A Szélrózsa a szervezők szemével

Közel ötven munkaágban több mint háromszáz önkéntes dolgozott azon, hogy a tizenegyedik Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozó jól sikerüljön. Ők az esetek többségében a háttérben maradnak, pedig nélkülük nem lehet sikeres egy rendezvény. Most a Szélrózsa szervezőit kérdeztük arról, nekik mit jelentett, mit adott az „Áldás leszel” mottóval megrendezett seregszemle.

– Mit jelentett az ön számára az idei Szélrózsa?

Mesterházy Balázs lelkész (Szélrózsa-atyja): Az együtt munkálkodás áldását jelentette. Azt, hogy újra és újra megélhetem, hogy milyen jó csapatban dolgozni, sokak örömeire együtt készülni, kreatívan ötletelni és megvalósítani az elgondolásainkat. Hiszem, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyházban lehetséges ez. Erről győz meg engem két évente a Szélrózsa.

Koltainé Somogyi Lilla gyermek- és ifjúsági referens (gyülekezeti és missziói osztály): Az idei Szélrózsa találkozó volt az első, amelyen a Tíz-ek egyik tagjaként, szervezőként vehettem részt. Számomra a szervezésben a legmeghatározóbb élmény az együtt gon-

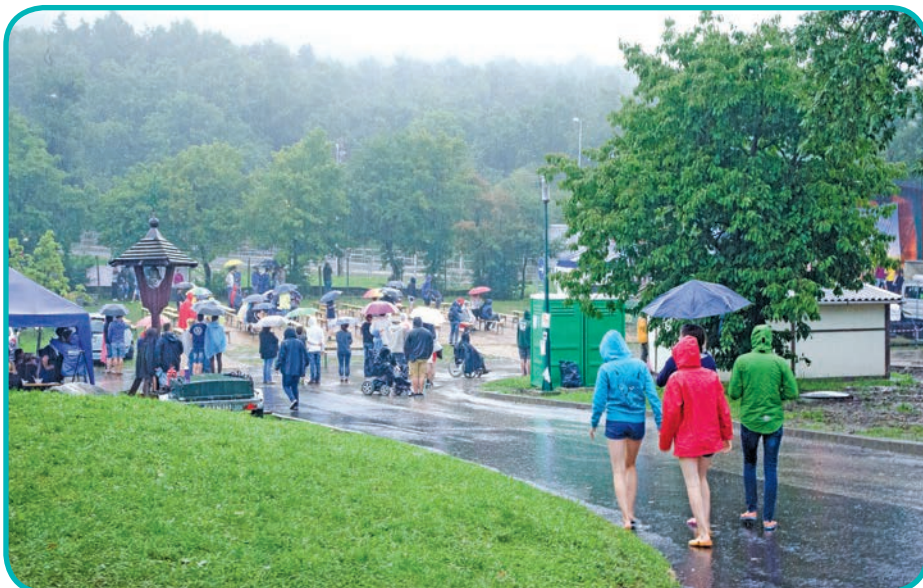
dolkodás volt. Fantasztikus volt látni azt az önkéntes csapatot, amelyik a találkozót vitte a vállán, ahogyan rászánták magukat a feladatra, ahogyan megszervezték a munkaágukat, és mindig ott voltak, ahol éppen kellett. Az előkészítő munka során is kifejezetten inspirált ez a tőlük jövő lelkesedés.

Ócsai Zoltán lelkész, Tíz-ek-tag: Felüdülést, frissességet és némi fáradtságot éreztem. Mindenfajta gondolatgazdagság felüdülést jelent számomra, legyen az akár beszélgetésben, előadásban vagy zené-

ben. Ebben volt most részünk bőven. Akik sommásan azt gondolják, hogy a Szélrózsa csupán fesztivál, ahol végig buliznak a fiatalok, az nagyon téved. Nem nagyon van olyan hely, olyan rendezvény egyházunkban, ahol ilyen koncentráltan, ilyen mennyiségben lehet beszélgetni, vitatkozni teológiáról, társadalomról, művészetéről, mint ez. Jó volt látni, tapasztalni, hogy erre van igény.

Szidoly Roland gyülekezeti és ifjúsági referens (gyülekezeti és missziói osztály): Számomra az idei Szélrózsa valami egészen új dolgot hozott, az eddigi találkozók közül ez állt hozzám a legközelebb. Rengeteg sokszínű és változatos program közül választhatunk. Szervezőként is jó volt látni, hogy az egyes programhelyszínek szinte mindig zsúfolásig tömve voltak.

Antal Bálint, a Tíz-ek csapatának tagja: Egy újabb lelki feltöltékezést és egy újabb merítést a folytatáshoz. Emellett rengeteg találkozást, beszélgetést, értékes gondolatot jelentett számomra a találkozó. Örülök, hogy száz százalékban megtapasztalhattam a sátorfelelősséget – az ökosátorban –, továbbá az is sokat jelentett számomra, és remélem, sokak számára, hogy az evangélikus középiskolák is megjelenhettek az áhítatokon.

Ifjabb Cserhádi Sándor lelkész, Tízek-tag:

Lényegében ugyanazt adta a találkozó, amit az eddigiék, az Istenre és a magunkra való rácsodálkozás kivételes alkalmát, a keresztény lét sűrített tapasztalatát. Az idei annyiban különleges számomra, hogy az első fesztivál huszadik, kerek évfordulója, ami egyúttal a házassági évfordulónk is, hisz csak néhány hét választotta el a két eseményt.

– Mi volt a legnagyobb élménye?

Antal Bálint: Nehéz egyet kiemelni, mert számtalan fantasztikus pillanata volt az öt napnak. Talán a gyöngyösi evangélikus gyülekezetnél sorra került faültetést emelném ki. Megható volt, ahogy körülbelül tizenöt ember együtt imádkozott a helyi gyülekezetért és a növekedésért. De emellett az eső elől bemenekülő emberek közössége is élményt jelentett az ökosátorban, továbbá az áldások, áhítatok, koncertek és programok is feledhetetlenek voltak.

Ócsai Zoltán: A szervezők között a fáradtsággal egyenes arányban a feszültség is nőni szokott. Itt pont fordítva történt – úgy érzem, hogy közelebb kerültünk egymáshoz.

Ifjabb Cserhádi Sándor: Egyetlen konkrét eseményt sem szeretnék kiemelni, mert több igazán emlékezetes is volt. Inkább az egész találkozón átívelő él-

ményre utalnék. Sok, számomra nagyon kedves ember él egyházunkban. Többükkel rendszeresebben is találkozunk. Egyedül a Szélrózsán élhetem át azonban, hogy szinte mindenki itt van közülük, hogy egyikük után másikukba botlok. Ilyen lehet a mennyországban is...

Mesterházy Balázs: Hál' Istennek, rengeteg közül tudnék választani, de talán leginkább azt a szó szerint gyomorgörcsoldó képet hozom ide, amikor szerdán a napközbeni locsogó eső után háromnegyed négykor letettük a nádszönyegetek a nagyszínpad elé, rátették a padokat, és

elkezdett özönlni a tömeg. Ez mutatta, hogy milyen sokan mennyire várták a találkozót; nekem pedig azt, hogy áldás volt az előkészületeken. Onnantól belöktük, hadd menjen, és vártuk a valódi áldást!

Szidoly Roland: A keresztény könnyűzenei munkaáért voltam felelős, és jólesik, hogy egyre nagyobb az érdeklődés a zenekarok iránt. Már a kora délutáni koncerteken is nagy számban volt közönség a tűző napsütés vagy éppen az eső ellenére is. Nagy öröm, hogy eljutottunk arra a szintre, hogy az esti koncerteken a keresztény zenét játszó „saját” zenekarainkra ugyanúgy figyelnek, mint a világi zenét játszó bandákra. A találkozó legjobb élményei nekem ezek a koncertek voltak, és persze az, amikor ezt tapasztalhattam a színpadon is a Közel zenekar szolgálatakor. Hálás vagyok a találkozóért, a programokért, a résztvevőkért! Ilyen közönséget és közösséget kívánok minden Szélrózsára!

Koltainé Somogyi Lilla: Az első két napon hatalmas eső választotta szét a délelőttöt a délutántól. A rengeteg víz estére sem tudott felszikkadni. De a sár a Galya színpad előtt kicsit sem zavarta a Kaukázus-koncerten táncolókat. Így keletkezhetett aztán a felfröcsögő sárból az egyik résztvevő lábán egy tökéletes pitypangminta! Pont olyan, mint az idei Szélrózsá logója. A sár a lábom is azt hirdette: *áldás leszel!*

● GALAMBOS ÁDÁM

FOTÓK: KISS TAMÁS

Hét generációt szolgáló kőszegi patikusdinasztia

Meghatározó volt életükben az evangélikus hit

Csendes jubileum, pedig nem akármilyen évfordulónak tekinthető: július 25-én volt háromszáz éve annak, hogy 1716-ban a Küttel dinasztia leszármazottjai aláírták azt a szerződést, amellyel a kőszegi Fekete Szerecseny – később csak Szerecseny – patika a birtokukba jutott. Magyarország legrégebbi családi gyógyszertáráról van szó, amely 1950-ig, az államosításig egyetlen família tulajdonában volt. Hihetetlen, hogy annyi vész és vihar dacára három évszázadon át nem szakadt meg a jogfolytonosság, és a Küttelek mindvégig szolgálták a nemzetet.

A világhírű magyar gyógyszerészet, mondhatni, egyidős az állammal. Az ősök tiszteletben tartották a vizet, a kutakat, s ha betegség sújtotta őket, gyógyító forrásokat kerestek. A gyógyhatásúnak vélt vizek mellé később kolostorok települtek. Az első – persze nem mai értelemben vett – patika az 1015-ben alapított pécsvárad bencés apátságához fűződik. A szerzetesek gyógynövénykultúrája egészen a 20. századig meghatározó volt; a gyógyhatású készítmények többsége növényi alapanyagokra épült.

A gyógyítással foglalkozó szerzetesek ispotályokat (a mai kórházak elődjét) és házi patikákat működtettek. Szent István ko-

rában Pécsváradon, Pannonhalmán és Bakonybélén voltak ispotályok.

A gyógyszerészet összefonódott az orvoslással, a készítményeket az orvosok maguk állították elő. A gyógyszerészi hivatás elkülönülése a 12–13. században kezdődött. Ekkor jöttek létre az első gyógyszerterak. Az első nyilvános gyógyszerterár Budán létesült 1303-ban. Később sorra alakultak patikák Pozsonyban, Kassán és Körmöcbányán. (Patika szavunk egyébként jövevény szó, a latin *apotheca* átvétele.) Az orvosi és a gyógyszerész-tevékenység különválasztását 1770-ben Mária Terézia utasítására rendeltben szabályozták.

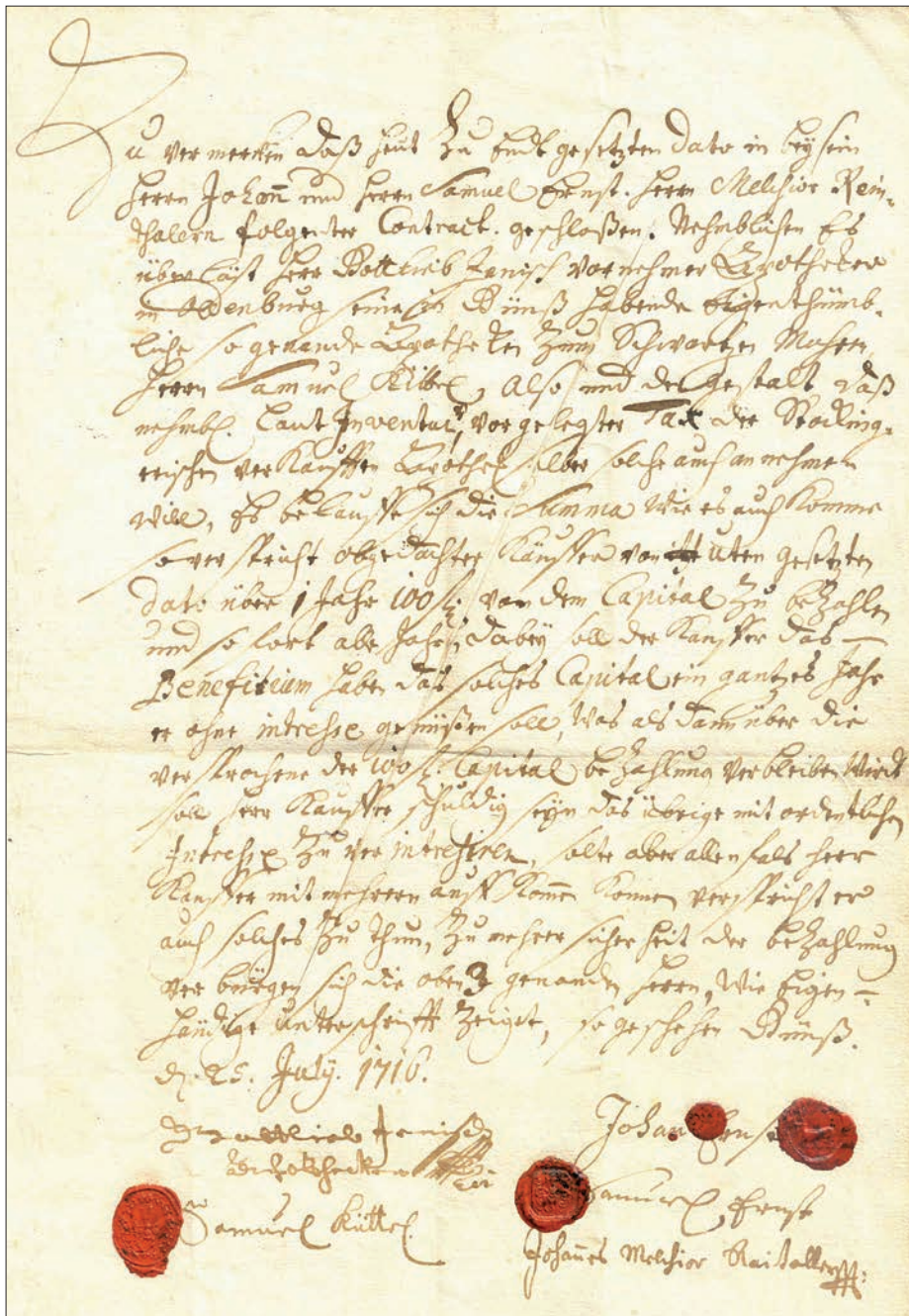
Legendás gyógyszerészek voltak a Küttelek (írták őket Kittelnek, Kitlnék és

Kütlnék is), akik Németországból származnak – olvasható Szigetváry Ferencnek, a kőszegi patikamúzeumok egykori igazgatójának tanulmányában. A Szászországból való Matthäus Müller evangélikus lelkész és tanító volt, aki a reformáció elterjesztése miatt került Kőszegre, s itt tevékenykedett 1642-től 1659-ig. Fia, Wolfgang Pforzheimben ismerkedett meg feleségével, Maria Elisabeth Langgal. Ők is Magyarországra jöttek, mert a locsmándi szinódus (ma Lutzmannsburg mezőváros Ausztriában) 1652-ben Pomogyra (Pamhagenbe) és Vallára (Wallernbe) rendelte a fiút lelkésznek. De Wolfgang M. Müller rövidesen, 1655-ben meghalt, s az özvegy gyerekeivel apósághoz költözött Kőszegre. Itt ismerkedett meg leendő férjével, Michael Pammerrel. Házasságukból született 1657-ben Anna Borbála, aki a szülőkkel együtt az egyre erősödő ellenreformáció nyomása elől Kőszegről Pforzheimbe menekült. Pammer Anna Borbála 1681-ben itt kötött házasságot Johann Gallus Küttellel – és ekkor találkoztunk először a Küttel családnévvvel.

Sorsfordító esemény, hogy 1688-ban kitört a pfalzi örökösödési háború. A „legkezesztényibb király”, XIV. Lajos seregei elárastották Pfalzt és a környező településeket. A háború során a franciák felégették Pforzheimet is. „A Küttel családnak úgyszólván semmije sem maradt a két tűzvész következtében, megélhetésük sem biztos a felperzselt vidéken – írja Szigetváry Ferenc. – Ekkor határozzák el, hogy a feleség korábbi pátriájába költöznek ideiglenesen vissza – Kőszegre. Nem kellett ugyanis annyira tartaniuk az ellenreformációtól, mert Lipót király már 1681-ben, a soproni országgyűlésen kiadta az evangélikus vallást megtűró rendeletét abbeli félelmében, hogy a Bécs ellen készülő török mellé állnak esetleg – sérelmeik miatt – a protestáns főurak.”

Kőszegre érve született 1690 karácsonyan negyedik fiuk, Küttel Sámuel (a másik háromról nem tudunk). S vele kezdődik majd a család háromszáz éves tulajdonlása a gyógyszerészszakmában.

Küttel János Gál 1693-ban meghalt Kőszegen, özvegye pedig nőül ment Herpius Dániel kőszegi patikáriushoz. A patikuság ekkor kerül a család érdekszférájába. De a mostohaapa, Herpius Dániel is fiatalon, 1707-ben távozik a földi világból, Küttel Sámuel pedig Sopronba szegődik Jenisch Gottlieb Fehér Angyal patikájába gyakoroltnak. Három év múltán patikáriussegéd, majd külföldre megy. Nürnberg, Regensburg és Stuttgart után három vándorlevéllel

A Fekete Szerecseny patika Küttel Sámuel birtokába került

és bizonyítvánnyal a tarsolyában tér haza, és a kor szokása szerint teljes jogú patikárius, azaz jogosult egy patika vezetésére.

A Fekete Szerecseny patikát a házzal együtt 1716. július 25-i szerződéssel adja át Jenisch Gottlieb Küttel Samuelnek, évente fizetendő száz forint részlettel. Ebben a házban lakik a dinasztia háromszáz éven keresztül, az 1950-es államosításig!

Küttel Sámuel patikája az egyetlen volt a megyében, tehát rangot vívhatott ki magának, és anyagilag is jól megélt. Később azonban, 1743-ban a jezsuiták is patikát nyitottak Kőszegen. A kutatók valószínűnek tartják, hogy ezután megoszlott a két patika közönsége: a város és a környék protestánsai a Fekete Szerecsenybe, a katolikusok a jezsuitákhoz jártak. De a patikák között megmaradt a harmonikus viszony.

„A korban együtt jár a vagyonnal a társadalmi megbecsülés mértéke, a pozitív emberi tulajdonságok elismerése. Mindezek hatására jelölték Küttel Sámuelnek kamarásnak, majd perceptornak (adószedőnek). Tagja az evangélikus konventnek is. De nem hiányzott a legfelsőbb elismerés sem. Mária Terézia 1759-ben nemesi levelet ad Küttel Sámuelnek, »a háborús viszonyok és járványok során mutatott példás kötelességteljesítés« elismeréseként.”

Küttel Sámuel halála után második házasságából született fia, János Ádám (1738–1812) veszi át a patikát, hazai és külföldi gyakorlatát, illetve tanulmányait követően. (A testvérek közül még egy lett patikus, István I. [1744–1827]), de ő a vándorlásaiból nem jött haza.)

János Ádám elhunyt után az örökös Küttel István II. (1782–1826), a családi krónika első írója. 1826. január 8-án halt meg. A krónika szerint: „Azon a vasárnapon még délben ebédelt, mérgeződött a kocsisa miatt, és egy órákor már halott volt. Hosszasan reumatikus bántalmakban szenvedett.” Gyerekei közül a patika várományosa, István III. (1820–1864) ekkor még csak hat éves, ezért az apotékát bérbe kellett adni. István III. az oklevelét már a pesti egyetemen szerezte meg 1844-ben. Küttel István IV. (1851–1896) az apja halálakor is gyerek, tizenhárom éves, s emiatt a patikát ismét bérlők üzemeltetik tovább. A naplóban erről így ír: „1864. Meghalt apám, Küttel III. István 45 évesen, miután három évig háterinóbántalmakban szenvedett.” Gimnázium, gyakornokság, hazai és külföldi tapasztalatszerzés következik. 1872–74-ben elvégzi Pesten az egyetemet. 1875. május elsején veszi át Kőszegen a családi patikát a házzal és a kerttel együtt. ▶

Az állatorvos Küttel István (baloldalt) a patikamúzeumban

A belső egy részlete – Kőszegi Városi Múzeum, Révész József felvételei

Küttel István IV. – ahogy a családi krónikában áll – intenzíven gazdálkodott. A patikában házi készítményeket állított elő, amelyekből többet országosan is terjesztett. Szóadvizgyártással is foglalkozott. Ugyanő 1889. május 20-án azt írja: „...agyonlőtte magát Ferdinánd nagybátyám. Szegény 68 éves volt. Egy vagyont, 68 000 Ft-ot hagyott hátra, amiből [...] 50 00 Ft-ot jó papírokba tudtam fektetni. Istenem, adj erőt, hogy szerencsém elviselhessem!”

Küttel Károly Dezső (1886–1958), a harmadik fiú lett gyógyszerész. A családi patikát 1911-ben vette át. Az ő idejében, 1912-ben nyerte el az officina mai alakját, ezt a bútorzata és az 1988. évi felújításkor

rész, a gyógyszerészi tudományok kandidátusa (1966).

Idáig a család és a Fekete Szerecseny patika rövid története.

A Küttel család egyik leszármazottja, ifjabb Küttel Dezső fia, az állatorvos Küttel István ma Kőszegen él. Tőle kérdeztük, hogy mit jelent számára a múzeum átalakított patika.

– Számomra elsősorban egy gyógyszerész-dinasztia szakmai szolgálatát hirdeti hét generáción keresztül – kaptuk a választ. – Tudtommal ez Magyarországon a legrégebbi családi gyógyszerész-tulajdonos, amely ez idő alatt egy család tulajdonában állt. A Küttel gyógyszerész-dinasztia alapítója,

és Magyarország közötti körülbelül ezer kilométeres utat, akkor elsődleges szempont volt, hogy szabadon gyakorolhassák evangélikus hitüket.

Pammer Anna Borbála kényszerű helyzete eldöntötte, hogy a család az ellenreformáció ellenére is Magyarországot választotta hazájának. Bár ebben az időben csak Nemescsóban gyakorolhatta hitét Küttel Sámuel, de így is tagja volt az evangélikus konventnek. Fia, a második gyógyszerész-tulajdonos, Küttel János Ádám – az ő egyik fia, Küttel János doktor nyugszik a budapesti Kálvin téri kriptában – tagja volt annak a küldöttségnek, amelyik Bécsbe utazott valamikor 1782 és 1783 között a kőszegi evangélikus templom építési engedélyének megszerzésére ügyében. Dédapám, Küttel István IV. Schneller Vilmos kőszegi evangélikus lelkész lányát, Schneller Melániát, a híres Schneller István teológus, egyetemi tanár nővérét vette feleségül. Nagymamámnak, Küttel Dezsőnének a helyét a mai napig névvel ellátott fémlapocskára jelzi az evangélikus templomban.

– Jelenti nekem a múzeum családunk közéleti szerepvállalását is Kőszegen és az országban, továbbá történelmi szerepét – folytatta Küttel István állatorvos. – Küttel Sámuel lányát, Susannát Mecsery István, a Batthyány-uradalom ügyvédje vette el feleségül, gyermekük volt Mecsery Dániel altábornagy, a huszárok példaképe, „a legkeményebb fejű magyar”. Küttel Sámuel unokáját, Küttel Saroltát – Küttel György Sámuel soproni fizikus szép és művelt lányát – Hajnóczy József jegyezte el 1794 májusában. Szeptember 1-jére tervezték az esküvőt, de 1794 augusztusában a Martinovics-féle összeesküvésben való részvételéért letartóztatták, majd 1795-ben kivégezték. Sarolta három évvel később Gamauf Teofilhoz, a kőszegi származású evangélikus lelkészhez ment feleségül, aki később Sopron neves történetírója és lelkésze lett. De jelenti számomra a múzeum a család és főleg az asszonyok fontos szerepét is, akik férjeik mögött állva biztosították a családi hátteret, tisztességre, hitre nevelték gyermekeiket, s ha kellett, ápolták is őket, sajnos sokszor temettek, és őket is temették. De mindig volt egy új asszony, aki hű társa volt férjének. Szerintem Pammer Anna Borbála anyai ösztönének a család megmaradásában kulcs szerepe volt, főleg neki köszönheti családunk ezt a hazát és ezt a házat.

Küttel István állatorvos elmondta, hogy ősei 1716-tól minden iratot precízen el-

A kommunistáknak, hála Istennek, nem kellett a dokumentumok, az értékes család- és patikatörténeti eszközök. Ezek a család birtokában maradtak, illetve több tárgy ma is múzeumi letétben van. Ugyanígy a napló.

talált felirat bizonyítja. Valószínű, hogy ekkor cserélték ki a korábbi kelheimi (bajorországi) kőlapokat a járófelületen szecessziós mintájú mettlachira. Ez idő tájt kapta a patika az új állványedényeket is.

Ifjabb Küttel Dezső (1917–1991) is gyógyszerészként végzett, 1943-tól 1950-ig az anyai nagyapjától örökölt körmen-di Megváltó gyógyszerész-tulajdonosa volt, az államosítás után a másik körmen-di gyógyszerész-tulajdonos lett, majd szakfelügyelő és később vállalati főgyógyse-

Küttel Sámuel hivatástudatával, szorgalmával nagy megbecsülésre tett szert Kőszegen. Ez a szellem továbbadódott apáról fiúra: mindegyik gyógyszerész őszám, előzetes európai vándorévei alatt megszerzve a szakma legújabb ismereteit, szülővárosában kamatoztatta tudását, Kőszeg polgárainak gyógyításában. Mit jelent még nekem a múzeum? Jelenti számomra a család erős evangélikus hitét is, ugyanis amikor elődeim a 17. században hazát keresve kétszer is megjárták a Németország

A példakép. Mecsery Dániel 1805. október 20-án a Nürnberg melletti Eschenau falu határában, maroknyi csapata élén, ősi, konok virtusból összecsapott a visszavonuló császáriakat üldöző, óriási túlerőben lévő francia dragonyosokkal. Az ádáz utóvédharcban Mecsery és lovasait legázolták a franciák, ő pedig tizennégy sebből vérezve, félholtan bukott le a lováról. Kilenc ütleg érte a fejét: ebből kettő az agyvelejéig hatolt, és valósággal széthasította a koponyáját; a fejsebek egyike tizennégy, a másik huszonkét centiméter hosszúságú volt; több vágás hátulról érte a koponyáját, ezek szintén maradandó sérüléseket okoztak. Az egyik csapás a füléből metszett le egy darabot. Súlyosan megsérült a jobb karja és a válla is. (Mindezt végrendelete alapján állapították meg a bécsi anatómusok.) Két ezredorvos magára hagyta Mecsery, mert biztosra vették, hogy meghal. „A legkeményebb fejű magyar” azonban csodával határos módon felépült – hála két polgári orvosnak, valamint egy nemes lelkű leánynak –, és újra jelentkezett az udvarnál. 1823-ban hunyt el. Sírja az enyészeté lett, de a bécsi anatómiai intézetre hagyott koponyája nemrégiben az ingolstadti múzeumban látható volt.

Az egykori Küttel-ház a pesti Belvárosban, az épületet 1898-ban, az Eskü téri híd (ma Erzsébet híd) építésekor lebontták. (A belvárosi templom megmenekült.) A tulajdonosa Küttel János (1774–1826) volt, aki a pesti egyetemen sebészdoktori és gyógyszerési oklevelet szerzett. A ház a feltételezések szerint a középkori városkép és főtéren egyik jellegzetességének számított. Küttel János 1818-ban vette meg, az örökösök birtokában volt lebontásáig. A lakrész mellett 1840-ben átmenetileg a pesti magyar iskola működött, később pedig a Hal tér kereskedői, kofái foglalták el az igencsak lepusztult épületet. A látványt (*képünkön*) 1884-ben Schickedanz Albert örökítette meg festményén, Klösz György fényképe alapján.

raktak. Még a Herpius gyógyszerész elődök házvásárlási szerződését is 1665-ből. Nagypja az oroszok elől az iratokat, a becses tárgyakat a ház egyik hátsó helyiségének padozata alatt rejtette el – sikerrel. A kommunistáknak, hála Istennek, nem kellett a dokumentumok, az értékes család- és patikatörténeti eszközök. Ezek a család birtokában maradtak, illetve több tárgy ma is múzeumi letétben van. Ugyanígy a napló, amelyet 1810-től kezdett el vezetni Küttel István II., az utódok pedig folytatták a „*Családi krónikát*”. A napló nagy segítséget jelent az események tisztázásában és megítélésében.

A rendszerváltás után ifjabb Küttel Dezső szerette volna visszakapni a család ősi patikáját a házzal együtt, több helyről ígé-

retet is kapott rá, de vágya nem teljesült. A csalódást nehezen tudta feldolgozni... A részleges kárpótlás során kapott jegyek névértéke nem „fedezte” az eredeti officina 17. és 19. századi bútorainak értékét sem. A Fekete Szerecseny patikamúzeum 1988-ban nyílt meg, és ezt követően újult meg a kiállítás 2011-ben, dr. Szigetváry Ferenc hosszú és kemény munkájának eredményeképpen. Két évvel később azonban – személyzet híján – bezárt, és ma sem látogatható. Pontosabban, aki mégis kíváncsi rá, azt a Jurisics téren – körülbelül kétszáz méterre – lévő Arany Egyszarvú patikamúzeumból átkísérik a Szerecseny patikába, és ott is körülnézhet. És szomorkodhat.

Csak reménykednek abban, hogy a helyzet megváltozik. Például azzal, hogy

egy pályázat eredményeképpen négy millió forinthez juthatnak, amelyhez a város kétfélmillióval társulhat, s akkor a Fekete Szerecseny patika hátsó traktusában a Küttel dinasztia történetéről szóló kiállítás rendezhetnének be. A pályázatot – igaz, két ütemben – a közelmúltban írta alá a város polgármestere. 2018-ra nyíthat meg az új tárlat, és nyithatja ki kapuját a múzeum a törvényi előírásoknak megfelelő módon.

Erre mondta egy látogató, hogy ha ez a patikamúzeum osztrák földön lenne, messze földön hirdetnék, hogy miért érdemes betérni a falai közé. De ez az ítélet érvényes a nagycenki Széchenyi-kasztélyra is...

• KÓ ANDRÁS

Játszani a zengő szavakkal

Reményik Sándor, a veszélyes költő

Az Irodalmi Jelen Könyvek sorozatban megjelent Petelei István-kötetem (A gyermek) apropóján 2013-ban a második aradi magyar könyvnapok megnyitóját tartottam. Előadásomban meséltem az erdélyi irodalom csillagairól, s meglepődtem: amikor kiejtettem Reményik Sándor nevét, mintha megállt volna a levegő a teremben. Később megkérdeztem a kalauzoló fiatal irodalmárt: „Mit jelent nektek Reményik?” A válasza így hangzott: „Sokkal többet, mint azt ti az anyaországban gondoljátok. Nekünk a trianoni tragédia után az életet jelentette, az ellenállást, magyarságunk megőrzését, ő volt nekünk az őrzőangyalunk, a szellemi védbástyánk.”

Közepesnél jobb, de korántsem klasszikus költőt láttam Reményikben. Azután át- néztem a feljegyzéseimet – találtam félszáz ismeretlen verset és sok prózai írást, irodalmi publikációt és kritikát tőle –, és átértékeltem Reményik-képeket: a művészi érték nem minden esetben egyenlő a hazaszeretet, a patriotizmus, a nemzetmegtartó erő által kijelölt értékkel. Most, hogy halálának hetvenötödik évfordulója közeleg, kötelességemnek érzem e szerény tanulmánykoszorút elhelyezni a sírján. Felidézni különös személyiségét, hiszen alakjához valóslágos legendakör kötődött.

Évekig senki sem tudta, hogy kit takar a „Végvári” álnév, verseit kéziratban terjesztették, többször híre ment, hogy a román hatalom kivégezte, ami egyáltalán nem tűnt valószínűtlennek, hiszen egy román újságíró szerint Reményik „veszélye-

sebb, mint száz magyar tüzérhadosztály”. Igen, az *Eredj, ha tudsz, a Templom és iskola, az Erdély magyarjaihoz, A gondolat szabad, a Mindhalálig, az Ahogy lehet* nemzetmegtartó erőnek számított, és számít ma is.

Magány és emberidegenség

Költői karaktere, személyisége a szeretetre való képtelenség, a halálfélelem, a túlérzékenység jeleit mutatja már korai verseiben. Talán betegségei, súlyos szorongásai teszik elkeseredetten vigasztalhatatlanná ezt a lírát, de már Trianon előtt keletkezett költeményei is bizonyítják, hogy hajlamos volt a mélabúra, a melankóliára. Fájó szomorúság lengi be e verseket, árvaságát „elátkozott lélekként” éli meg: a halálfélelem, az elmúlás előérzete már ekkor is költészetének szerves része volt.

Rianás

*Tihany fölött borong a hold,
nyugszik, mint dermedt szív, a Balaton,
innenről túlra, Somogyból Zalába
üzenget a szél síri hangokon,
a tó közepén fáklyások haladnak,
fáklyások és dübörgő szekerek,
a jéglap tűri, csikorogva tűri
a rágázoló sáros kereket,
a mélyben viharzik a fájdalom,
a mélység megalázott lelke bűg,
egy-egy fekete halászléken át
felsötétlik a titkos, örök kút,
a jégalatti tündérhárfák zengnek,
a befalazott jajszó zeng az égig,
fenn idegenbe ragadja a szél:
a tóparti fák hallják és nem értik.
De most!... a jégbe döng egy nyilalás!
dördülve rian, toppan a harag,
ember-ló horkanva állanak
s a nyikorgó diadal-szekerek,
hab nyeli be a sáros kereket,
aztán – füst, fáklya, élet, mind csak volt,
Tihany fölött borong a téli hold.*

Így múlik minden...

*Hús, árnyas utait a parknak
alá-fel hányszor végigmértem, –
de lesz: hogy ide nem jövök már
s a homok meg nem örzi léptem.*

*A tó, a mozdulatlan, fényes,
sima tükörlap hányszor látott!
de elmegyek, – s a fényes lapról
eltűnnek a sötét vonások.*

*A lelkem, mint egy zengő rózsa,
az éjbe dalszirmokat hullat, –
elhal a dal s a véghetetlen,
süket, nagy csendbe belefullad.*

*A szívekbe is be-beloptom
egy-egy halovány színem, álmom, –
mit ér? ha nem vagyok, egy percig
tűnődnek tán a kihunytt lángon.*

(1917)

Költői attitűdjét tehát áthatotta a borongás, a zárkózottság. Magányának legjobb magyarzója, Pomogáts Béla írja *Egy eszme indul (Reményik Sándor arcképéhez, Kairosz Kiadó, 2011)* című kötetében: „... életét nehéz szorongások és súlyos betegségek kísérték, lelkének egyensúlyát szinte sohasem találta meg. [...] Nem tud, talán nem is akar csatlakozni senkihez és semmihez.”

Végvári megszületése

A világháború utolsó éveinek fenyegető kataklizmája, majd a trianoni nemzeti tragédia megteremtette Végvárit. Babits szerint őt a „nagy történelmi katasztrófák fájóbban érinthetik. Más költő ilyenkor visszahúzódhat egyéni életébe, ott-hona körül ernyőt vonhat a vihar elé”. A királyi Románia magyarellenes légkörében Reményik magára hagyottnak és reményvesztettnek érzi az erdélyi magyarságot, korábbi egyéni keserűségét egy népcsoport kétségbeesésének kifejezésére tartja alkalmasnak.

A kollektív megalázottságot szóltatja meg dühvel és szenvedéllyel, összetartozásra ösztönöz, a repatriálás ellen agitál, egyénivé formálja egy közösség érzeit. „Muszáj Herkulesként” hirdeti az ellenállás, a bosszú, a harc megváltó erejét.

Igen – nem

*Erős vagy, mint a tölgy?
Az őrlő féreg vagyok benned.*

*Szikrázol, mint a vas?
Vigyázz! a rozsdá én vagyok.*

*Lobog szerelmed, mint a máglyaláng?
Szembesötétlem veled, mint hamu.*

*Vágyol a fészek nyüzsgő melegére?
Úgy ásitok rád, mint a sivatag.*

*Törekszel, kaparsz, dolgozol, sietsz?
Unlak s a műved véghetetlenül.*

*Jársz göggel szerte, mint az istenek?
Leszek én még a porigalázásod.*

*Pap vagy, és ajkodon az örökélet?
Szegény, nézd, én vagyok a temető.*

(1917)

Evangéliumi küldetéssel

Amikor a földi igazságszolgáltatásba vetett hite végleg köddé válik, az egyetemeshez fordul, a hit reménységéhez. Pomogáts Béla szerint: „Az Evangelium szellemében próbálta megfogalmazni a kisebbségi sors terheit hordozó erdélyi magyarság egyetemes küldeté-

sét. [...] [Reményiknél] maga a költészet is evangéliumi küldetést kap, az istenhit vallo-másos kinyilatkoztatásának eszköze lesz.” Tegyük hozzá: Adyként harcolt és perlekedett Istennel, és kereste őt, mert nem reménykedhetett másban, csak az isteni igazságtevésben. Ezért írhatta Sík Sándor: „Nem ismerék még egy költőt, akinek verseiben annyira érzem az Isten szüntelen jelenlétét.”

A jó pásztor

Gr. Majláth G. Károly 35 éves püspöki jubileumára (részlet)

*Kis érempézek: kicsi rendjelek.
De nem kell értük harctereket jární,
És nem kell értük karriert csinálni,
Ki bűnösnek s embernek született:
– Ő több ez minden vaskoronarendnél –
Mekapja ingyen ezt a rendjelet
Istentől – általa.*

(1932)

„Ettől az evangéliumi szellemtől kapja gondolkodásának korai ökumenizmusát is, amely a különben evangélikus vallású – s a kolozsvári evangélikus gyülekezet életében vezető szerepet játszó – költő olyan verseiben nyilatkozik meg, mint a Prohászka Ottokár emlékének szentelt *Szószeke*n, a kolozsvári ferenceseket köszöntő *A hangfogó falak* és a nagyváradi premontrei rendház csendjében keletkezett *Tudom, vendég vagyok*” – mondja Pomogáts.

A *Hiszem az ördögöt* az istenkeresés, a kétely és a rátalálás dokumentuma:

*Aki talán az Isten balkeze
S nem tudja a jobb, hogy a bal mit cselekszik.
Hiszem az ördögöt,
Aki nem én vagyok,
Mert én szeretném áhitattal
Megsókolni az Isten jobbkezét:
A jobbikat,
Amellyel áld és ad
És néha megteszi,
Hogy legyen büntől szabad pillanat.
Mert én, én magam nem vagyok szabad.
[...]*

(1938)

Múzsza és szerelem

Szőcs Jenőné Szilágyi Piroska az „isten múzsát” jelenti számára, míg dr. Judik József-né Imre Ilona a nagy szerelmet. 1935. július 20-án kelt levelében írja ekkor már halott kedvese testvérbátyjának, Imre Kálmánnak: „...ezzel az érzéssel, mely mégis csak legközelebb járt a nagy, tiszta szerelemhez – Ő [Ilonka] ajándékozott meg engem.

[...] Ha én egészen más ember vagyok – talán merhettem volna egy rövid életre a magaméhoz kötni az övét. Így egy élet helyett csak verseket adhattam neki is. Szerette az életet és engem is – Csak így. És lelki társ, jó testvér, jó barát, megértő szív maradt mindég.”

Beteljesületlen szerelmeinek fájdalma ott kísért több alkotásában is.

Értelmetlenül

Állok rózsaszín ég alatt,
Rózsaszín alkonyatban...
Állok. Kezemben rózsaszín virág
S nincs kinek odaadjam.

Állok. És bennem béna szürkeség
És fojtó félelem:
Elfogy a virág értelmetlenül
S elfogy az életem.

(1934. május)

Lila virág

Kopott, szegényes nyárutói réten,
Eső után, alkony-színek alatt,
Kerestem egy kicsi lila virágot,
S magamat, magamat.

Tarló mögött az erdő könnyezett,
Sötétedett.
Nem találtam meg a lila virágot.
Sem lelkemet.

(1923)

Szeretnék szeretni

Szeretnék szeretni,
Mert nem szeretek mélyen, igazán,
Halálos, nagy ragaszkodással
Senkit talán.
Szomorú ez, mert annyian szeretnek
Jobban, mint őket én,
S több könnyük volna engemet siratni,
Mint nekem, ha őket elveszíteném.
Szétszóródtam, – ők nagyon sokan vannak.
Én egyedül vagyok.
Ölelni őket száz kar kellene,
És én a semmiségbe karolok.
Hiányzik valami:
Szívem központ-teremtő ereje.
Nekem nem középpontom senkise.
Vándorolok egy szívtől másikig,
S vissza megint,
S mondom magamban: szeretnék szeretni, –
De rév nem int.

Én azt hiszem, hogy volt egy örök Arc.
S az mint a köd elfoszlott százfele,
Én azt hiszem, hogy volt egy Szerelem,
Elporlott, s tele lett a föld vele.
Én azt hiszem, hogy volt egy Meteor,
Nekem hullt le, – de csillagtörmelék,
Sok arcon meg-megcsillan egy jele,
De nem az egész, – s én megyek odébb.
Én azt hiszem, hogy volt valaki Egy,
S az Egyből itt a földön lett a sok, –
Sok-sok szívből tevődik össze Egy,
Szívtől-szívtől azért barangolok.

(1929)

Elgondolkodtató Sényi Lászlónak, a Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság főtktárának a véleménye Reményik lírájáról: „Bevártam, amíg lejártak az országban a Reményik-ünnepségek. Arra jöttem rá, hogy valamire nem voltak figyelemmel. Hogy költészetének hősiessége mellett

az a finomság volt a legjellegzetesebb vonások egyike benne, amellyel a nőt nézte. Ezért elhatároztam, hogy a végső istentiszteletet Reményik Sándor iránt a Kemény Zsigmond Társaság emelvényén kizárólag nők végezzék. A női lélek reflexei visszhangozzák azt, amit ez a fehérlelkű költő a tiszta nőiesség tisztületére nekünk örökül hagyott.”

Nemcsak költő, esszéista is

A legerősebb erdélyi próza ihletője, Nyirő, Tamási, Wass, Sütő András elődje talán a legszebb esszét írta Mátyás királyról, amely nyelvünkön megjelent. Pátosz nélküli, mégis emelkedett hangú prózája a legszebb magyar mondatokat idézi.

1940-es esszéjéből egy részlet: „Olyan egyszerű ez a Ház. Híre sincs benne budai fénynek, visegrádi pompának. És mégis egyszerűbben, de teljesebben és közelebbről jelképezik nekünk a Királyt, mint ama elhamvadt ragyogások. Mi a hatalom igazi értelme? Lehetőség a jóra. Mi a dicsőség igazi értelme? Megbizonyosodás a Lélek szépségéről. Fegyverek között Corvin-codexek. Fegyverek ellenére is Corvin-codexek. Az emberiség nagy éjjelének megújuló fáklalobbanása ez a szó: fegyverek között is, fegyverek ellenére

is. Azért is. És ha elmegyünk a Ház előtt, és ha százszor és ezerszer nem gondolunk Szilágyi Erzsébet életet adó gyötremére, Szilágyi Erzsébetére, ki »levelét megírta« – mégis, egy hősi korszak innen ívelt a zenitre, ebből a Házból. Király szomszédja vagyok. Király szomszédai vagytok.”

Természetesen idézhetnénk még jó néhányat, így a *Lélekharang az erdőn* (1917), a *Hogy is volt?* (1937) című esszét, számtalan remek kritikáját és recenzióját; közös bennük, hogy egy sem jelent meg kötetben mindmáig.

Korai ars poeticájában leszámol a könnyű ígézetekkel, a játszi látomásos lírával, mert a felszín, a jelenségek mögött keresi a lényegét:

Műhelyitkók

*Óh, hányszor, hányszor eldobom
A fél-érzést, a félig-álmot,
És behúnyom a szememet,
Ha nem látott, csak szemetet,
Ha csak fölszint, csak tükröt látott.
Mondom a kísértőnek: menj el.
S az álom elmegy tőlem, s meghal.
Pedig be könnyű, könnyű volna
Játszani a zengő szavakkal.*

(1919)

Sajátos paradoxon életművének lényege: szétválik a művészet és a küldetés igazsága, legbensőbb énjének és a vállalt szerepnek az ellentéte egyre jobban kínozza, de nem képes szakítani egyikkel sem véglegesen. Erdély szellemi védbástyája lett, holott a tiszta művészet halk szavú éneke-se szeretett volna lenni.

S egyszer talán azt is megérjük, hogy összes művének kötetét a kezünkbe vehetjük.

• URBÁN LÁSZLÓ

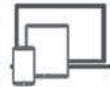

OLVASSA AZ EVANGÉLIKUS ÉLET DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérni

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

Lefejezett templomtorony

Ahol az ember leengedi a kezét,
ott az Isten reményt ad

Mariával „A föld sója” találkozó egyik programján, egészen pontosan a Luther Márton életét feldolgozó rajzfilmsorozat bemutató beszélgetés és filmvetítés után találkoztam. A szöke hajú, kék szemű, hófehér bőrű, törekeny hölgyről az első benyomásom az volt: milyen megnyerő, kedves személyiség. Mosolya, nyílt tekintete és az, hogy készségesen vállalta az interjúalany szerepét, mind ezt az érzésemet erősítette. Hamarosan úgy beszélgettünk, mintha nem is most találkoztunk volna először. Mindarról, amit megosztott velem a moszkvai evangélikusok életéről, eddig szinte semmit sem tudhattunk: ismeretlen világba kalauzolt.

A földrajzi távolság elenyésző, ha két evangélikus találkozik – az egyes gyülekezetek sorsa, lehetőségei között azonban fényvnyai is lehet a távolság, s óriásiak a különbségek. A Maria Frolowával való beszélgetésből ez derült ki. Egész családja evangélikus, ő maga öt éve a gyülekezet felügyelője. Végzettségét tekintve pedagógus, de jelenleg Dietrich Brauer püspök mellett dolgozik a hivatalban. Találkozásunk konklúziója ez lehet: legyen imádságunk tárgya az Oroszországban élő evangélikusok közössége!

– Mióta és hogyan élnek az evangélikusok Moszkvában?

– Nagyon kevesen tudják, hogy már négyszázötven éve élnek lutheránusok Oroszországban. Moszkva központjában van az evangélikus templomunk. Az egyik első német templom, a Szent Mihály éppen azon a környéken volt. Nagy Péter cár alatt alakult a gyülekezet, az uralkodó részt is vett a templom szentelésén. Ma a közösségünk körülbelül ötezer lelket számlál. A bejelentett gyülekezeti tagok száma azonban az 1917-es forradalom előtt tizenhétézer volt! A tűzvédelmisünk egyszer azt kérdezte: és hova lettek a hívek? Először csak elmosolyodtunk, aztán elkomolyodtunk, hiszen 1937 végére már egyetlen-

egy élő lutheránus lelkész sem volt Oroszországban! A mi templomunkból mozi lett, majd diafilmstúdió működött benne. Nemrég eljött hozzánk egy olyan idős anyóka, aki gyermekkorában még filmeket nézett ebben a bizonyos Arktika moziban. Azt mesélte, jól emlékszik azokra az időkre, amikor a padló kövezetén hangosan kopogott a gyerekcipője sarka, és ő nagyon szégyellte magát emiatt. A hölgy édesapját pedig azért végezték ki, mert német vezetőneve volt. Nem tudja a mai napig sem, hogy hol végezték ki, de időről időre elmegy a templomba, és felidézi az emlékeit. A sztálini időkben a gyülekezet tagjait is kitelepítették Kazahsztánba. A kitelepítést túlélők egyikének, egy ma már nagymakorú hölgynek a szavai mutatják számomra az élet pozitív oldalát: „Ha engem nem telepítettek volna ki Kazahsztánba – mondta –, sose láttam volna ki mérhetetlenül nagy kazah sztyeppe fölötti eget.” Én is ilyen optimizmussal szeretnék élni: a jobbak oldalát látni az életnek, hiszen az élet jelenleg is nagyon nehéz.

– Milyen problémákkal kell megküzdeniük, és mit tehetünk önökért mi, magyarországi evangélikusok?

– Nagyon sok városban nem kaptuk vissza a régi egyházi épületeinket – sok helyütt nem is akarják visszaadni. A moszkvai központi katedrális még min-

dig nem az egyház tulajdona. A nehézségek? Ha valaki el szeretne jönni hozzánk télen a templomba, annak nagyon fel kell öltöznie, mert nincsen központi fűtés. Mi azonban még szerencsések vagyunk, mert van épületünk, van fedél a fejünk felett, bár folyamatosan bizonytalanságban élünk. Az emberek azonban készek kiállni a hitükért, az evangélikusságukért. Meg is ragadom az alkalmat a moszkvai és a többi oroszországi lutheránus gyülekezet nevében: kérem, hogy mindenki imádkozzon értünk, hiszen meg van írva: „Kérjétek, és adatik nektek...” Amikor ott állok a moszkvai templom oltárkövénel, ahol megmaradt az eredeti kőlap, akkor azt mondom: ez a bizonyítéka annak, hogy megsemmisíteni, bezárni csak nem lehet minket. Ahol az ember már leengedi a kezét, ott az Isten reményt ad...

– A történelem során milyen viharokat vészelték át Isten segítségével?

– Itt nagy evangélikus centrum volt régen. Templomunk sok mindent átélt. 1957-ben Moszkvában volt a világfűzési találkozó. A templomtorony teteje Moszkva bármely pontjáról jól látszott, a Kremlből is lehetett látni, és ez zavarta Hruscsov pártfőtítkárt. Ezért levágtatta a fémből készült tornyot – tulajdonképpen lefejezte. Akkor vesztettük el a harangunkat is. A rozettaszerű ablakot is átépítették. Kilenc évvel ezelőtt sikerült visszaépítenünk a templomtoronyt. Álmunk, hogy mi is kivilágíthassuk esténként, ahogyan itt, Budapesten látszanak a gyönyörű, kivilágított templomok. De egyelőre ez lehetetlen. Gyülekezetünk egy magánépületben kapott helyet. Gondunk a fűtéssel van, és az is probléma, hogy az áramdíj igen magas. Eredeti orgonánk sajnos nem maradt meg. 1942-ben szétzedték, Szibériába akarták vinni a kitelepített diákok, de útközben lebombázták a vonatot, és az orgona megsemmisült. Mostani orgonánk is lutheránus orgona: a német negyed templomából, a Szent Mihály-templomból származik. Az épületet 1928-ban lerombolták, az orgonát pedig a ritkaságok múzeumába vitték át, majd a krematóriumban kötött ki, a pravoszláv templom mellett. Valahogy mégiscsak megmenekült. Ma istentiszteleteken és koncerteken szólaltatják meg. Érdekes, hogy Liszt Ferenc egyetlenegyszer játszott orgonán Moszkvában: éppen a mi templomunkban! Igaz, hogy utána a moszkvaiak azt mondták róla: sokkal jobb zongorista...

• S-K. D.

Nem tündérmese

Gyermekkönyv az anyai alkoholizmusról

Bár a statisztikákat ismerjük, az alkoholizmus minden családban tabunak számít, és talán még inkább, ha az édesanya a szenvedélybeteg. Elekes Dóra személyes tapasztalatai alapján dolgozta fel ezt a témát, ráadásul gyermekkönyv formájában. A kísérlet, hogy erről humorosan, ráadásul a tíz-tizenkét éves gyerekek nyelvén szóljon, sikeresnek bizonyult: idén megkapta érte az Év Gyermekkönyve 2015 díjat.

Ezt a díjat idén megosztva három könyvnek ítelték oda. Érdekes módon mindhárom kísérletező szöveg: Elekes Dóra *A muter meg a dzsinnek*-je a már említettek miatt; Tóth Krisztina *A lány, aki nem beszélt* című kötete egy örökbefogadásról szóló mese; Kamarás Istvánnak a Luther Kiadó gondozásában megjelent *Titkos kutatónaplója* pedig egy szociológiai terepmunkát jegyez le, amelyet gyerekek végeznek egy családi nyaraláson. Az év gyermekkönyv-illusztrátora Remsey Dávid lett Borbáth Péter *Sündör* és *Niru* című kötetének illusztrálásáért.

Illusztrációival Elekes Dóra kötete is versenyben lehetett: *A muter meg a dzsinnek* hangulatát Kun Fruzsina nagyszerű rajzai legalább annyira meghatározzák, mint Elekes Dóra tömör, olykor valóban kedves-vicces, mégis mélyen megrendítő szövege.

„Elrabolták a dzsinnek a mutert. Ott laknak az ágya alatt, a palackban, és mindig hallani lehet, amikor kijönnek, olyan érdekes, cirpegő hangjuk van, mint amikor ereszt a vizes gumimatrac. Amikor a dzsinnek elrabolják a mutert, mindenféle vicces dolgokat csináltak vele.” Így kezdődik a könyv, egy magányos kislány furcsa utazása téren és időn keresztül, hogy átverekedje magát anyja démonainak – vagyis dzsinneinek – birodalmán.

A novella terjedelmű kis kötet egyszerűen vezet el egy képzeletbeli és egy nagyon is valóságos világba, ahol a gyermekét egyedül nevelő anya és a láthatóan bajban lévő gyermek láttán mindenki elfordítja a tekintetét. Elekes Dóra a saját élményeket illetően nem túl bőbeszédű, amint mondta, elsősorban mint irodalmi szövegvizsgálat érdekelte ez a téma. Arra volt kíváncsi,

Elekes Dóra író

csi, lehet-e írni az alkoholizmusról szentimentalizmus és tanító szándék nélkül, humoros, gyerekek számára is átélhető és emészthető nyelven. Lassacskán azonban mégiscsak kirajzolódnak a párhuzamok.

„Kényelmesen ücsörög, nézegeti az aszfaltot, de én már mennék haza, mert

„Elrabolták a dzsinnek a mutert. Ott laknak az ágya alatt, a palackban, és mindig hallani lehet, amikor kijönnek, olyan érdekes, cirpegő hangjuk van, mint amikor ereszt a vizes gumimatrac. Amikor a dzsinnek elrabolják a mutert, mindenféle vicces dolgokat csináltak vele.”

éhes vagyok, és az autóknak se jó, hogy folyton kerülniük kell a mutert. Úgy-hogy odamegyek hozzá, és segítek neki fölállni meg fölmenni a lépcsőn. Köszönök a szomszédnak, de az nem vesz észre. Amikor hazaérünk, lefektetem a mutert,

Elekes Dóra: *A muter meg a dzsinnek*. Illusztrálta Kun Fruzsina. Csímota Könyvkiadó, Budapest, 2015. Ára 1990 forint.

hogy kialudja a dzsinnt, kenek magamnak egy kenyeret, és lemegyek gördeszkázni, ezerrel tépek lefelé a Sasadi úton.”

„Köszönök a szomszédnak, de az nem vesz észre.” A valóságot ebben a mondatban rejtje el a szerző: a közönyt, amelyet minden hasonló helyzetben lévő gyerek-

kel együtt maga is átélte egy társasház lakójaként. „Azon túl, hogy az emberek védeni akarják saját biztonságos intim szférájukat, ott munkál bennük a félsz, hogy többet árt, mint használ, ha egy anya és a gyereke közé lépnek. Mert még egy disz-

funkcionális család is jobb a semmilyen-nél. Mindenféle rémtörténeteket hallani arról, hogyan élnek, milyen veszélyeknek és visszaéléseknek vannak kitéve például az állami gondozottak. Meg arról is, milyen kontár módon lép fel a rendőrség a családon belüli erőszak eseteiben. Nem bízunk az intézményeinkben, ezért tehetetlennek érezzük magunkat, ha veszélyben lévő gyereket látunk.”

Kérdésünkre Elekes Dóra elmondta: szakmai segítő nélkül nem merne vállalkozni arra, hogy a kötet kapcsán érintett gyerekekkel beszélgesse a témáról. „Írni más, ahhoz valamelyest értek, de se pszichológus, se szociális segítő nem vagyok. És azzal is félnék szembesülni, hogy nem tudok használható tanácsot adni egy érintett gyerekeknek, akinek olyan a kapcsolata az alkoholbeteg szülővel, mint egy társfüggőnek a társával: magára veszi a felelősséget, segíteni akar, hogy megoldódjon a helyzet. Csakhogy ez lehetetlen. Az egyedüli megoldás az, ha az ember kilép a kapcsolatból, csak épp – ellentétben egy társfüggő felnőttel – egy gyerekek er-

re nincs lehetősége. Én tizenöt évesen az apámhoz költöztem, de a gyerekek többsége nem tud hova menni otthonról.”

Elekes Dóra két gyermek édesanyja, ezért adja magát a kérdés: hogyan tudja meghaladni ezt a keserves mintát saját anyaságában. „Úgy, hogy nem iszom – feleli tömören, majd hozzáteszi: – Sok bizonytalanság van bennem még most is azzal kapcsolatban, hogy alkalmas vagyok-e az anyai szerepre. Pedig a jelek szerint azért mégiscsak az vagyok. Talán mert az apai mintám és kötődésem rendben volt. Azoknak, akiknek van egy normális szülői kapcsolatuk, jobbak az esélyeik, hiszen legalább így az egyik szálon közvetlenül kötődnek a normalitáshoz. Nekem is akadtak nehézségeim a felnőttéletemben, zűrös kamaszkorom volt, de azért nagyjából jól jöttem ki belőle. Most sem vagyok egészen normális, de szeretnek a gyerekeim, foglalkozom velük, és ha nem vagyok is tökéletes szülő, talán kiérdemlem az »elég jó szülő« fogalmát.”

Amikor a közösségek szerepéről beszélgetünk egy-egy nehéz magánéleti helyzet, így például az alkoholizmus kapcsán, az is

felmerül, hogy az alkoholizmus egyik közösséget, így sajnos a gyülekezeteket sem kerüli el, ezért itt is érzékenyeknek kell lennünk a legkisebbek jelzéseire. Elekes Dóra szerint valóban fontos hatása lehet ennek akár a kármentés, akár a megelőzés szempontjából: „Egy gyerek még kevésbé képes megkérdőjelezni a társadalmi tabukat, mint egy felnőtt, ezért ha a szülei alkoholisták, biztosan titkolózni fog. Nagyon mély bizalmi kapcsolatnak kell kialakulnia ahhoz, hogy megfogalmazza vagy akár csak jelezze a problémáját a társainak vagy egy egyházi vezetőnek.”

Figyelnünk kell tehát ezekre a jelzésekre, mert a szülői alkoholizmus olyan erős tabu, hogy a megfogalmazásánál a gyerekek nemcsak mentális, de nyelvi akadályokba is ütköznek – akár csak *A Mutter meg a dzsinnek* narrátora. Ezért vélhetően legalább olyan homályos és sűrű lesz a beszámolójuk, mint a könyv szövege. Nekünk, felnőtteknek kell felfejtenünk és meglátnunk a mögöttes rejelő, húsba vágó valóságot.

• LABORCZI DÓRA

KÖTŐSZÓ

Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez, következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÖRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Örbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Templomok, templomtornyok felújítása, vilámvédelem kiépítése. Több mint 30 év referenciával. Bede László, 06-30/943-5089.

Válóháló. „Embert és családot építünk.” Elváltaknak – 12 hét szeptember 16-tól, minden pénteken 19 órától Budapest I. kerületében, a Szilágyi Dezső tér 3. alatt indul a *Válóháló. Kit hívunk? Elváltakat. Mit adunk?* 12 hetes, kiscsoportos képzést bibliai alapokon; közösséget; életszemlélet-váltást a pusztá gyógyulás helyett. *Mit kérünk?* Rendszeres, aktív részvételt; ha egyben fizeted a teljes tanfolyamot, akkor kedvezményesen 12 ezer forint helyett csak 10 ezer forintot. Ha két részletben szeretnéd fizetni, akkor kétszer 6 ezer forintot. Szeretettel várunk! Jelentkezés: Paksy Mariann; e-mail: paksy.mariann@gmail.com; telefon: 20/886-1934; www.valohalo.hu.

Házastársat keres. 60 éves, egészséges, nem dohányzó, építőiparban dolgozó evangélikus férfi keresi párját a Dunántúlon házasság céljából. 50 éves kortól várja hölgyek jelentkezését a 06-20/851-4252-es telefonszámon.

Evangélikus Élet-előfizetés jelentős kedvezménnyel

Ha megrendeli lapunkat, és hoz magával még egy előfizetőt, akkor mindkettejük előfizetése ajándék hónapokkal hosszabbodik. Negyedéves előfizetéshez egy, fél éveshez két, egész éveshez pedig négy további hónap az ajándék.

Az Evangélikus Életet megrendelheti e-mailben a kiado@lutheran.hu címen és telefonon is: 06-1/317-5478 vagy 06-20/824-5518. Előfizetési díjaink: egy hónapra 1195 Ft; negyedévre 3575 Ft; fél évre 7150 Ft; egy évre 14 300 Ft.

Fejtettbab-leves

Elkészítés

A kifejtett babot megmossuk, lecsöpögtetjük. A fehérrépát, a sárgarépát, a zellert, a vöröshagymát és a zöldpaprikát megtisztítjuk, majd apróra vágjuk. Egy nagy fazékban felforósítjuk az olajat, beletesszük a babot a zöldségekkel együtt. Megsózzuk, és állandóan kevergetve négy-öt percig pároljuk. Rászórjuk a pirospaprikát, összekeverjük, majd felöntjük kb. 2 liternyi vízzel. Felforraljuk, és 30 percig főzzük. Közben a paradicsomot apró kockákra vágjuk, a fokhagymát megtisztítjuk, a lisztet összekeverjük kevés vízzel és a tejjel. Ha puha a bab, beletesszük a forrásban lévő levesbe az áttört fokhagymát, paradicsomot, és behabarjuk (keves forró levest hozzákeverünk a tejjelős-lisztes keverékhez, beleöntjük a levesbe, és jól elkeverjük). Ezután még 2-3 percig forraljuk. Tálaláskor tehetünk hozzá tejfölt is.

• M. T. ZS.

Hozzávalók

1 kg fejteni való bab
 5 db közepes fehérrépa
 4 db közepes sárgarépa
 1 nagyobb zeller
 1 paradicsom
 1 zöldpaprika
 3-4 gerezd fokhagyma
 1 nagy vöröshagyma
 2 kk. pirospaprika
 3-4 ek. olaj
 2 dl tejföl
 2 púpos ek. finomliszt
 só ízlés szerint

Íó étvágyat!

Gulipán

Csinos parti madár, fehér és fekete színeivel, felfelé hajló, hosszú, vékony csőrével összetéveszthetetlen. A költési időben, amikor tojása-

it vagy fiókáit félti, a betolakodó körül keringve sűrűn hallatja „kvikk” hangját. Hazánkban elsősorban a Dunától keletre találkozhattok vele, de kis számban előfordul a Dunántúlon is.

A sekély vizű szikes tavak jellemző fészkelője, de költ a halastavakon is, ha ott valamelyik medencét szárazon hagyták. Ezt különösen azóta lehet megfigyelni, amióta szikes tavaink egy része teljesen kiszáradt. Alkalmazkodó madár, megtelepszik a szikkasztókon és az ülepítőtavakon is.

Vonuló madár, a telet a Földközi-tenger medencéjében vagy Afrikában tölti. Tavasszal, márciusban érkezik, az őszi vonulás ideje szeptember–október. Kivételesen még novemberben is lehet látni egy-egy példányt. Ősszel néha nagyobb számban verődnek össze, ilyenkor rendszerint a leeresztett halastavak izzappadjain látni őket más parti madarak társaságában. Érdekes megfigyelni, hogyan táplálkozik. A sekély vízben lépegetve felfelé hajló csőrével kaszáló mozdulatokat végez, így keresi az evezőlábú rákokat, apró vízi rovarokat.

A párok tavasszal rendszerint már együtt érkeznek a költőhelyekre. Évente csak egyszer költenek, de ha a fészekalj valami okból elpusztul, újra rakhatnak tojásokat. A gyakran csak sekély vízzel körülvett szigeteken költő madarak tojásait elpusztíthatják a rókák, aranszakálók, de kóbor kutyák is. Nemritkán több pár költ egymás közelében. Sekély talajmélyedésbe némi növényi szálát terítenek, erre rakják majdnem mindig négy tojásukat. A teljesen nyíltan kotló madarak már mesziről látszanak. A fiókák huszonnégy nap alatt kelnek ki, nyomban önállóak, szüleik vezetik őket. Ha kell, ügyesen úsznak. Amikor már repülnek, bárhol felbukkanhatnak a vizek mentén, ősszel néha nagyobb csapatokba verődnek. A gulipán hazánkban védett, természetvédelmi értéke kétszázötvenezer forint.

● SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Mit gondolsz, milyen színűek a gulipán tojásai?
2. Vajon hány pár él Magyarországon?
3. Mikor tudnak repülni a fiatalok?

RAJZ: BUDAI TIBOR

Ha nyáron vagy kora ősszel sekély vizű tavak, leeresztett halastavak közelében jársz, és gulipánokat látsz, fényképezd le őket, és küldd a képet a szerkesztőségbe. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Miért pont én? „Kérlek, vidd ki a szemetet!” „Miért pont én? Tegnap is én vittem ki!” Hallottál már ehhez hasonló szópárbajt? Amikor mindenki arra vigyáz, nehogy többet dolgozzon, mint a másik.

Olvasd el *Lukács evangéliumából* a 10. fejezet 25–37. versét! Figyeld meg a kérdezőt! Ő a törvénytudó. Azt szeretné tudni, mit tegyen, hogy elnyerje az örök életet. Jézus egy kis történettel válaszol, ezt hívjuk példázatnak. Ebben néhány, a kérdezőhöz hasonlóan viselkedő emberről elmondja, hogy segítségnyújtás nélkül mentek el egy szerencsétlenül járt ember mellett.

Vajon a törvénytudó megértette Jézus válaszát? Ha nem, így magyaráznám meg neki: „Ha el akarsz nyerni az örök életet, menj, és tedd, amit a szeretet parancsol! Akkor is, ha nem a te dolgod. Akkor is, ha mások bezzeg a kisujjukat sem mozdítják.”

► Téged milyen kérdés foglalkoztat? Ha megírod, a *Töprengő* szívesen keresi veled együtt a választ.

Mennyei Atyám! Köszönöm, hogy annyi mindent teszel értem. Gondoskodsz rólam, vigyázol rám, tanítasz. Megajándékozol szereteted megszámlálhatatlan jelével. Meghallgatsz, figyelsz rám, bármit akarok elmondani neked. Türelmes vagy, és megbocsátó. Erőt adsz, és bízol bennem. Mondd, ez mind a te dolgod? Ámen.

► Jézus biztatása, amelyet a rejtvényben bújtattunk el, nekünk is szól. Keresd a párokat! A képek sorrendjét megőrizve olvasd össze a szótagokat! A helyes megfejtést szerkesztőségünk címére beküldők között jutalmat sorsolunk ki. Neved mellett életkorodat is tüntesd fel!

► Készíts szép, színes virágcserpet szalvétatechnikával!

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 21.) *Igaz, tudom, hogy így van: hogy is lehetne igaza az embernek Istennel szemben? Ha kedve támadna vele perbe szállni, ezer kérdés közül egyre sem tudna válaszolni.* Jób 9,2–3 (1Jn 3,19–20; Lk 10,25–37; 1Jn 4,7–12; Zsolt 120) Ahány ember, annyi igazság – mondjuk és tapasztaljuk is. Ezért érezzük sokszor úgy, hogy nincs is igazság a földön. Így aztán tele van az életünk meddő küzdelmekkel, egészen addig, míg rá nem találunk Isten igazságára. Számunkra azonban első látásra-halálásra Isten igazsága tűnik a legnagyobb igazságtalanságnak. Jób is joggal érezhette, hogy a világ legnagyobb igazságtalansága történt vele. De Isten Lelke rávezette arra a hatalmas felismerésre, hogy a létezés túlmutat e földi szférán, s ebből a szémszögből átértékelődik az igazság.

Hétfő (augusztus 22.) *Krisztus mondja: Én világossággul jöttem a világba, hogy aki hisz énbennem, ne maradjon a sötétségben.* Jn 12,46 (2Sám 22,29; Mt 12,1–8; Mk 10,1–12) Normál esetben a világosságot szeretjük. A fény felderít, megfényesíti a lelkünket. Mégis van úgy, hogy még ha süt is a nap, vagy lámpákat gyújtunk is, azt érezzük, hogy sötétben tapogatózunk. Nem ismerjük egymást, nem tudjuk a kérdéseinkre a választ. Jézus azért jött, hogy ne maradjunk sötétben. Persze nem fogja megmondani, mennyi kétszer kettő, de megvilágítja életünk értelmét, s megmutatja, hogy amit tett értünk, az azért volt, hogy nekünk legyen majd egy árnyék nélküli, örök hazánk.

Kedd (augusztus 23.) *Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az Úrnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon.* 2Móz 20,9–10 (Ám 5,4–15; Mk 10,13–16) Mindennek megszabott rendje van. Isten a pihenésről is gondoskodott. S – mint jó nevelő – példát adott: maga is megpihent. Az ember azonban még ennek az intézkedésnek is ellene szegül. Mennyi kiégett élet, korai halál, megnyomorodás kíséri ezt az ellenszegülő hősködést! A parancsolatból még nyomatékosabban arról is értesülünk, hogy az Úr nyugalomnapja nem egyszerű lazítás, kikapcsolódás, hanem Istennek szentelés. Az Istennel való találkozás minden pihenésnél jobban feltölt, felemel, új erővel ruház fel.

Szerda (augusztus 24.) *Vessetek magatoknak igazságot, akkor hűséget arathattok!* Hós 10,12c (1Thessz 5,14–15; 5Móz 24,[10–15]17–22; Mk 10,17–27) Vetés, aratás – szép gyűjteménye van az ezzel kapcsolatos mondásoknak, gondolatoknak. Jól

tudjuk azt is, hogy milyen szoros az összefüggés a cselekedeteink és azok következményei között. Mégsem vesszük elég komolyan. Hányszor igyekszünk mi is dolgokat eltussolni, megmásítani! Azonban van valaki, aki előtt nincs titok. Isten, aki hűséges, és a hűséget keresi, várja. Ő hűséges – ellenünk is. Ez az Igazság, s ez a mi megváltásunk.

Csütörtök (augusztus 25.) *Annak örüljétek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben.* Lk 10,20 (Zsolt 71,23; ApCsel 4,32–37; Mk 10,28–31) „Hány cédula egy élet?” – szólott egy régi sláger. S valóban megszámlálhatatlan mennyiségű helyre jegyzik fel a nevünket életünk során. Vannak bejegyzések, amelyekre büszkék vagyunk, vannak, amelyekre kevésbé. Ez utóbbiakat szívesen semmissé tennénk. A jó hír az, hogy minden bejegyzés egyszer semmissé válik, elenyészik. S a még jobb hír az, hogy valahol valaki feljegyezte a nevünket. Ő maga a mi Istenünk, s egyenesen a mennybe jegyezte fel. Igen, Isten kitörülhetetlenül, fájdalommal, elrejtve, Krisztus keresztyével jegyzett föl bennünket egyenként.

Péntek (augusztus 26.) *Ne veszítsétek el tehát bizalmatokat, amelynek nagy jutalma van.* Zsid 10,35 (Dán 6,24; Jak 2,5–13; Mk 10,32–45) Sok minden nélkül nem lehet élni. Ilyen a bizalom is. Bízni az embertársban, aki mellettünk él – nagyon fontos. Bizalom nélkül ugyanis állandó gyanakvásban, netán rettegésben élnénk. Ez pedig felőrölné a létünket. Az is fontos, hogy bízzanak bennünk, mert ennek hiánya is tönkreteszi az embert. A legfontosabb azonban az, hogy Jézus Krisztusban bízzunk. Emberek bizalma csalóka, mi is visszaélünk mások bizalmával. De a Jézusban való bizalom nem csal meg, s ha benne bízunk, bennünk is kevésbé csalódnak – érette.

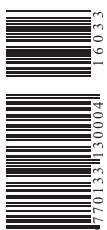
Szombat (augusztus 27.) *Azok közül, akik a föld porában alszanak, sokan felébrednek majd: némelyek örök életre, némelyek gyalázatra és örök utálatra.* Dán 12,2 (Róm 2,16; Júd 1–2.20–25; Mk 10,46–52) Az örök élet ígérete csodálatos az ember számára. Az örök gyalázat, az örök kárhozat félelmetes, s valljuk be, sokszor nem is tudunk vele mit kezdeni. Nem is az ember feladata ennek boncolása. Egy biztos: lesz ítélet, végső elszámolás. Nekünk azonban nem a megfejthetetlen dolgokra kell koncentrálnunk, hanem arra a csodálatos ígéretre, hogy a föld porában alvókról beszél Isten, a próféta által. Vagyis lesz feltámadás, s Jézus Krisztus érdeméért örök élet készítettett a számunkra.

• BENCÉNÉ SZABÓ MÁRTA

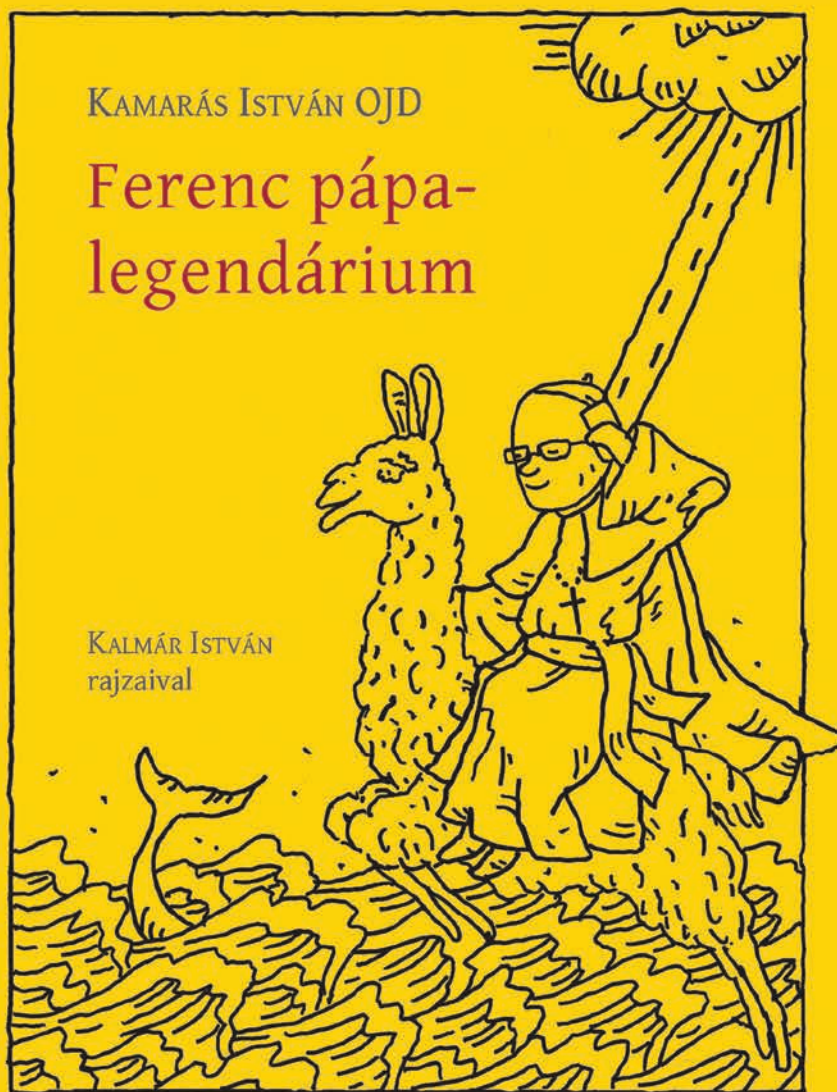
Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu. • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu. • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu. Előfizetés: kiado@lutheran.hu.
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermekeknek (keszivegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: Kiss TAMÁS.

Ára: 450 Ft

EZ A KÖNYV PROVOKÁCIÓ...

2190 Ft

Kamarás István OJD: Ferenc pápa-legendárium

„A provokáció tényét bibliai idézettel is alá kívánom támasztani. Tekintettel arra, hogy a könyv a római pápáról szól, a perdöntő bibliai mondatot mindenekelőtt latin nyelven idézem: „...et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum.” Magyar fordításban: „Ügyeljünk arra, hogy egymást szeretetre és jó cselekedetre provokáljuk (buzdítsuk).” (Zsid 10,24) Fabiny Tamás püspök

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangelikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.

ORSZÁGOS EVANGELIZÁCIÓ

ÁLLJ A LÁBADRA!

– REFORMÁCIÓ MA

BUDAPEST, DEÁK TÉRI EVANGÉLIKUS TEMPLOM
2016. OKTÓBER 8., SZOMBAT,
10–16 ÓRA

PROGRAM

9.40: Éneklés a *Hermons* zenekarral

10.00: Köszöntés, ima – *Szemerei János* és *Szeverényi János*

Tanúságtétel – *Hermons*

Igehirdetés – „Állj a lábadra!” (ApCsel 14,8–10) – *Győri János Sámuel*

11.15: Szekciók, bibliakörök

Beszélgetés az igehirdetésről – *Győri János Sámuel* (templom)

Zsoltárok CD-bemutató – *Badin Ádám, Scholz Erika, Vető István* (gimnázium, díszterem)

„Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjete meg!« – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen” (Mt 4,17) – *Wettler Sándor* (gimnázium, tornaterem)

Imaközösség – *Malik Péter* (gyülekezeti kisterem, I. emelet)

Ad fontes! – Vissza a forrásokhoz! – *Dr. Fabiny Tamás* (gyülekezeti terem, I. emelet)

Gyógyulás a gyermekkori bántalmazásokból – *Bödő Sándor* (gimnázium, 12. terem)

Az ész megtérése – *Ribár János* (gimnázium, 15. terem)

Egyedül a hit – *Gáncs Péter* (gimnázium, 17. terem)

Egyedül a kegyelem – *Szemerei János* (gimnázium, 18. terem)

Egyedül a Szentírás – *Balicza Iván* (gimnázium, 21. terem)

Evangéliummal a világban – *Kiss Péter* (gimnázium, 22. terem)

A szív megtérése – *Grendorf Péter* (gimnázium, 24. terem)

A család megújulása – *Krámer György* (gimnázium, 27. terem)

Reformáció a gyülekezetben – *Györfi Mihály* (gimnázium, 23. terem)

Keresztényüldözés a 21. század elején – *Györfi Károly* (gimnázium, 26. terem)

Internet és kereszténység (veszélyek, lehetőségek) – *Erdélyi Károly* (gimnázium, 28. terem)

12.45: Ebédszünet (az egyház szerény vendéglátást biztosít)

14.00: Tanúságtétel

Élet-halál élményeim – *Czakó Gábor* Kossuth-díjas író

„Emberfia, állj a lábadra!” – *Lóczy Tibor* lelkészi munkatárs

15.00: Igehirdetés – „Térjete meg az élő Istenhez!” (ApCsel 14,11–18) – *Lupták György*

Istentisztelet úrvacsorával – *Gerőfiné dr. Brebovszky Éva*

Gyermekfoglalkozás lesz a Kisdéak óvoda termeiben a gyülekezeti és missziói osztály munkatársainak vezetésével. Gyülekező az I. emeleten.

Az alkalomra mindenkit szeretettel vár a Magyarországi Evangélikus Egyház Missziói Bizottsága.

